

[Strona Główna](#) > ... > [Sprawy Rodzinne I Dziedziczenie](#) > [Alimenty](#) > Portugal

Alimenty

Autor treści:

European Judicial Network
(in civil and commercial
matters)

 Portugalia

1 Co w praktyce oznaczają pojęcia „świadczenia alimentacyjne” oraz „obowiązek alimentacyjny”? Na kim spoczywa obowiązek wypłaty świadczenia alimentacyjnego na rzecz innej osoby?

„Świadczenia alimentacyjne” oznaczają wszystkie środki, które są niezbędne do utrzymania, mieszkania i ubrania. Świadczenia alimentacyjne obejmują również kształcenie i nauczanie osoby pozostającej na utrzymaniu, jeżeli jest ona małoletnim dzieckiem.

Zgodnie z prawem obowiązek alimentacyjny spoczywa na następujących osobach we wskazanej kolejności:

- na małżonku lub byłym małżonku,
- na zstępnych,
- na wstępnych,
- na rodzeństwie,
- na stryjostwu/wujostwu w okresie małoletności osoby pozostającej na utrzymaniu,
- na ojczymie i macosze małoletnich pasierbów/pasierbic, którzy pozostają lub pozostawali pod ich opieką w chwili śmierci małżonka.

Poza wymienionymi powyżej przypadkami, w których istnieje ustawowy obowiązek alimentacyjny, obowiązek taki może również wynikać z zapisu testamentowego lub umowy.

Co do zasady przepisy materialne regulujące zobowiązania alimentacyjne są określone w art. 2003–2023 [kodeksu cywilnego](#).

2 Do jakiego wieku dziecko ma prawo do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych? Czy przepisy dotyczące świadczeń alimentacyjnych różnią się w odniesieniu do osób nieletnich i dorosłych?

Małoletni może pobierać świadczenia alimentacyjne do chwili osiągnięcia pełnoletności. Pełnoletność osiąga się w wieku 18 lat. Dzieci w wieku od 16 do 18 lat mogą przestać podlegać władzy rodzicielskiej wskutek zawarcia związku małżeńskiego.

Zgodnie z przepisami prawa materialnego istnieją różnice pomiędzy świadczeniami alimentacyjnymi na rzecz osób małoletnich i dorosłych: świadczenia alimentacyjne na rzecz osób dorosłych służą wyłącznie pokryciu kosztów utrzymania, mieszkania i ubrania, natomiast świadczenia alimentacyjne na rzecz dzieci służą również pokryciu kosztów kształcenia i nauczania.

Jeżeli dziecko, które osiągnie pełnoletność lub przestanie podlegać władzy rodzicielskiej, zdecyduje się kontynuować naukę lub szkolenie, może wszcząć postępowanie o przyznanie świadczeń alimentacyjnych przeciwko swoim rodzicom. W takim przypadku świadczenia alimentacyjne, poza zaspokojeniem potrzeb w

zakresie utrzymania, mieszkania i ubrania, obejmują także koszty kształcenia i szkolenia. Okres wypłacania świadczeń alimentacyjnych ustala się w drodze umowy lub w orzeczeniu sądu. Okres obowiązywania świadczeń alimentacyjnych wskazany w orzeczeniu odpowiada racjonalnemu okresowi kształcenia lub szkolenia.

W wyjątkowych przypadkach opisanych powyżej, w których pełnoletnie dziecko kontynuuje naukę, świadczenia alimentacyjne na rzecz osób dorosłych obejmują również koszty kształcenia i nauczania. W szczególności w przepisach przyjmuje się, że w przypadku wystąpienia o świadczenia alimentacyjne na rzecz pełnoletniego dziecka do czasu osiągnięcia przez nie 25. roku życia utrzymana zostaje kwota świadczeń ustalona w czasie, gdy dziecko było małoletnie. W takim przypadku to rodzic, który został pozwany, musi wykazać, że świadczenia alimentacyjne, których wysokość ustalono, gdy dziecko było małoletnie, nie musi być już wypłacane lub powinno być wypłacane w niższej kwocie, ponieważ dziecko osiągnęło pełnoletniość.

W szczególności przepisy materialne regulujące świadczenia alimentacyjne na rzecz małoletnich dzieci, dorosłych lub dzieci niepodlegających władzy rodzicielskiej są określone w art. 1878–1880 i 1905 [kodeksu cywilnego](#).

W niektórych przypadkach przepisy prawa cywilnego procesowego dotyczące ustalania i egzekwowania świadczeń alimentacyjnych na rzecz osób małoletnich i dorosłych również się różnią.

O różnicach w odpowiednich przepisach proceduralnych będzie mowa w odpowiedziach na pytania 3 i 10.

3 Czy aby otrzymać świadczenia alimentacyjne, konieczne jest złożenie wniosku do właściwego organu lub sądu? Jakie są główne etapy takiej procedury?

Odpowiedź na to pytanie będzie zależała od konkretnej sytuacji – przegląd takich sytuacji przedstawiono poniżej.

Ustalanie kwoty świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka i świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami w przypadku zawarcia umowy wstępnej

Osoba zobowiązana do płacenia alimentów i osoba uprawniona do ich otrzymywania mogą wspólnie uzgodnić kwotę takiego świadczenia. W przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka lub świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami strony mogą zwrócić się o zatwierdzenie zawartej umowy przed sądem lub przed urzędnikiem stanu cywilnego (*Conservador do Registo Civil*), w zależności od tego, czy zastosowanie mają określone poniżej warunki.

W przypadku spornego postępowania rozwodowego również możliwe jest zawarcie umowy w kwestii świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci. W takiej sytuacji należy zwrócić się do sądu o zatwierdzenie umowy w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz małoletnich dzieci w ramach postępowania dotyczącego uregulowania kwestii władzy rodzicielskiej. W poniższej podsekcji przedstawiono główne elementy takiego postępowania.

W przypadku rozwodu na zgodny wniosek małżonków wniosek o zatwierdzenie umowy w sprawie świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami lub na rzecz małoletnich dzieci przedstawia się urzędnikowi stanu cywilnego. Urzędnik stanu cywilnego ma wyłączną właściwość w przypadku takiego postępowania, które można wszcząć w dowolnym urzędzie stanu cywilnego. Jeżeli chodzi o umowy w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, prokurator w sądzie właściwym dla obszaru, w którym znajduje się urząd stanu cywilnego, w którym wszczęto postępowanie, musi wyrazić swoją opinię w tej kwestii. W przypadku zatwierdzenia takiej umowy strony uzyskują rozwód. Jeżeli umowa nie zostanie zatwierdzona, postępowanie o udzielenie rozwodu na zgodny wniosek małżonków przekazuje się do sądu właściwego do rozpoznania danej sprawy. W takim przypadku do obowiązku sądu należy ocena i zatwierdzenie umów w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka lub świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami.

Te same zasady mają zastosowanie w przypadku separacji sądowej, stwierdzenia nieważności małżeństwa lub unieważnienia małżeństwa.

Nawet w przypadku, gdy dana sprawa nie dotyczy rozwodu ani separacji, jeżeli doszło do zawarcia porozumienia, rodzice muszą przekazać umowę regulującą kwestie związane z władzą rodzicielską lub wszelkie zmiany do tej

umowy do zatwierdzenia przez urząd stanu cywilnego w trybie zbliżonym do opisanego powyżej.

Ustalanie kwoty świadczeń alimentacyjnych w przypadku gdy nie zawarto umowy wstępnej

Świadczenia alimentacyjne wypłacane przez rodziców na rzecz małoletnich dzieci

W przypadku rozwodu w trybie postępowania spornego wnioski o ustalenie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka należy złożyć w trakcie postępowania w sprawie opieki nad dzieckiem, którego celem jest uregulowanie kwestii władzy rodzicielskiej. Rodzice mogą wystąpić o zatwierdzenie umowy w sprawie władzy rodzicielskiej w późniejszym terminie. W przypadku niezawarcia takiej umowy lub w przypadku odmowy jej zatwierdzenia prokurator nakaże uregulowanie kwestii władzy rodzicielskiej. Postępowanie toczy się przed sądem. Rodziców wzywa się na spotkanie, w którym mogą uczestniczyć również małoletni i inne osoby bliskie. Jeżeli na spotkaniu nie uda się osiągnąć porozumienia, sędzia opracuje tymczasowy harmonogram wykonywania władzy rodzicielskiej, a strony zostaną skierowane na mediację lub wezwane do udziału w specjalistycznym wysłuchaniu technicznym. Jeżeli osiągnięcie porozumienia będzie nadal niemożliwe, rodziców powiadamia się o konieczności wniesienia pism procesowych i przedstawienia dowodów. Następnie przeprowadza się dowody, odbywa się rozprawa i sąd wydaje wyrok.

Te same zasady mają zastosowanie w przypadku separacji sądowej, stwierdzenia nieważności małżeństwa lub unieważnienia małżeństwa.

Świadczenia alimentacyjne wypłacane przez rodziców lub inne osoby objęte obowiązkiem alimentacyjnym wobec dzieci

Wysokość świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci można również ustalić w postępowaniu w sprawie opieki nad dzieckiem, dotyczącym świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci, jeżeli pojawi się np. konieczność wszczęcia postępowania przeciwko osobom, na których spoczywa taki obowiązek alimentacyjny. W toku takiego postępowania można również zmienić wcześniej ustaloną wysokość świadczeń alimentacyjnych. Postępowanie odbywa się w sądzie i rozpoczyna wniesieniem pozwu, któremu towarzyszą następujące dokumenty: zaświadczenia potwierdzające stopień pokrewieństwa lub powinowactwa między dzieckiem a pozwanym; w stosownych przypadkach, uwierzytelniony odpis wcześniejszego wyroku w sprawie świadczeń alimentacyjnych; lista świadków. Pozwany otrzymuje wezwanie. Następnie organizuje się spotkanie w celu osiągnięcia porozumienia między stronami. Jeżeli nie uda się osiągnąć porozumienia, wnosi się odpowiedź na pozew, następuje przesłuchanie świadków, odbywa się rozprawa i sąd wydaje wyrok.

Świadczenia alimentacyjne na rzecz pełnoletniego dziecka lub na rzecz dziecka niepodlegającego władzy rodzicielskiej

Postępowanie w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz pełnoletniego dziecka lub na rzecz dziecka niepodlegającego władzy rodzicielskiej można wszcząć w dowolnym urzędzie stanu cywilnego po złożeniu wniosku zawierającego wskazanie stanu faktycznego i prawnego. Do wniosku należy załączyć dowody z dokumentów oraz wskazać w nim wszelkie inne dowody. Pozwany otrzymuje wezwanie. Jeżeli pozwany nie zgłasza sprzeciwu, wniosek uznaje się za uzasadniony i urzędnik stanu cywilnego podejmuje decyzję o przyznaniu alimentów. Jeżeli pozwany zgłosi sprzeciw, urzędnik stanu cywilnego podejmuje próbę pogodzenia stron. Jeżeli okaże się to niemożliwe, urzędnik stanu cywilnego przygotowuje sprawę i przekazuje ją do rozpoznania właściwemu sądowi.

Jeżeli w sądzie toczy się już postępowanie, w trakcie którego ustalono wysokość świadczenia alimentacyjnego na rzecz małoletniego dziecka, wniosek o ustalenie kwoty świadczenia alimentacyjnego na rzecz dziecka, które w międzyczasie osiągnęło pełnoletność lub przestało podlegać władzy rodzicielskiej, dołącza się do już istniejącego postępowania i sprawę rozpoznaje ten sam sąd, a nie urząd stanu cywilnego.

Świadczenia alimentacyjne pomiędzy małżonkami i byłymi małżonkami

Jeżeli nie zawarto umowy wstępnej, postępowanie w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami i byłymi małżonkami należy wszcząć przed sądem. Postępowanie przybiera formę powództwa o ustalenie stosunku prawnego i przebiega dokładnie w taki sam sposób jak postępowanie opisane poniżej w przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz osób dorosłych.

Świadczenia alimentacyjne na rzecz osób dorosłych

W odróżnieniu od opisanych powyżej przypadków postępowanie w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz osób dorosłych wszczyna się w sądzie (np. wniosek o świadczenie alimentacyjne złożony przez matkę lub ojca wobec dzieci). Postępowanie ma na celu stwierdzenie istnienia prawa do alimentów i nałożenie na pozwanego obowiązku ich zapłaty (*acção declarativa condenatória*). Postępowanie rozpoczyna się od wniesienia pozwu do sądu.

Strona wszczynająca postępowanie musi wskazać w pozwie sąd, przed który wytacza powództwo, określić strony, podać ich imiona i nazwiska, miejsce zamieszkania oraz, w miarę możliwości, wykonywane zawody i miejsce pracy, określić formę postępowania, przedstawić przesłanki faktyczne i prawne leżące u podstaw powództwa, sformułować żądanie i określić kwotę będącą przedmiotem roszczenia. W ostatniej części pozwu powód podaje listę świadków i wnosi o przeprowadzenie innych dowodów. Jeżeli strona jest reprezentowana przez adwokata, do pozwu należy załączyć dokumenty potwierdzające wcześniejsze uiszczenie wstępnej opłaty sądowej oraz pełnomocnictwo. Alternatywnie można również załączyć dokument potwierdzający przyznanie powodowi pomocy prawnej.

Jeżeli powód korzysta z usług adwokata, pozew wszczynający postępowanie składa się elektronicznie, korzystając z formularza dostępnego na stronie internetowej [Citius \(mj.pt\)](http://Citius(mj.pt)) zgodnie z procedurą i wytycznymi przedstawionymi na tej stronie. Jeżeli strona nie jest reprezentowana przez pełnomocnika procesowego, może wnieść pozew w sekretariacie sądu w jeden z następujących sposobów: osobiście, listem poleconym lub faksem.

Pozwany otrzymuje wezwanie. Jeżeli w toku postępowania nie uda się osiągnąć porozumienia, następują obowiązkowe etapy, tj. wnosi się odpowiedź na pozew, wyznacza się posiedzenie przygotowawcze (*saneamento*), przeprowadza się dowody, odbywa się rozprawa i sąd wydaje wyrok.

Zależnie od tego, o którą z opisanych wyżej sytuacji chodzi, przepisy proceduralne regulujące ustalenie wysokości świadczeń alimentacyjnych są następujące:

- w przypadku postępowań toczących się w urzędzie stanu cywilnego przepisy te są określone w art. 5–20 [dekretu z mocą ustawy nr 272/2001](#) z dnia 13 października 2001 r. oraz w art. 274-A–274-C [kodeksu rejestru stanu cywilnego](#) (Código de Registo Civil).
- w przypadku postępowań toczących się przed sądem przepisy te są przewidziane w art. 45–47 [ustawy nr 141/2015](#) z dnia 8 września 2015 r. (świadczenia alimentacyjne na rzecz dzieci) oraz w art. 548, 550 i nast. (osoby, na których spoczywa obowiązek alimentacyjny), art. 931 i 994 (świadczenia alimentacyjne należne małżonkowi w przypadku separacji lub rozvodu) oraz art. 989 (świadczenia alimentacyjne na rzecz pełnoletniego dziecka lub na rzecz dziecka niepodlegającego władzy rodzicielskiej) [kodeksu postępowania cywilnego](#).

4 Czy można złożyć wniosek w imieniu krewnego (jeżeli tak, to w jakim stopniu pokrewieństwa?) lub osoby małoletniej?

W przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci pozew może wnieść przedstawiciel ustawowy dziecka, prokurator, osoba, której powierzono pieczę nad dzieckiem, lub dyrektor placówki opiekuńczo-wychowawczej, której powierzono małoletniego. Każdy może powiadomić prokuratora o konieczności przyznania alimentów na rzecz dziecka (art. 45 [ustawy nr 141/2015](#) z dnia 8 września 2015 r.).

W przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz ubezwłasnowolnionych osób dorosłych postępowanie mogą wszcząć ich opiekunowie prawni (art. 16 [kodeksu postępowania cywilnego](#)).

Poza wymienionymi przypadkami osób ubezwłasnowolnionych postępowanie w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz osób dorosłych lub na rzecz dzieci niepodlegających władzy rodzicielskiej musi zostać wszczęte przez takie osoby osobiście, przez wyznaczonego przez nie pełnomocnika lub przez adwokata, któremu osoby te udzieliły pełnomocnictwa do wszczęcia postępowania.

W przepisach przewidziano jednak następujące zasady szczególne mające zastosowanie do pełnoletnich dzieci: to z rodziców, któremu powierzono główną odpowiedzialność za pokrywanie wydatków ponoszonych na utrzymanie pełnoletnich dzieci lub dzieci niepodlegających władzy rodzicielskiej, może zażądać od drugiego z

rodziców łożenia na utrzymanie i kształcenie wspomnianych pełnoletnich dzieci. Stosowne świadczenia można przekazywać w całości lub w części pełnoletnim lub niepodlegającym władzy rodzicielskiej dzieciom, jeżeli sędzia uzna to za stosowne lub jeżeli rodzice wyrażą na to zgodę (art. 989 [kodeksu postępowania cywilnego](#)).

5 Jeżeli planuję wnieść sprawę do sądu, w jaki sposób mogę uzyskać informację, który sąd jest właściwy?

Świadczenia alimentacyjne na rzecz dzieci

Właściwość w sprawach obejmujących postępowanie ochronne służące uregulowaniu kwestii władzy rodzicielskiej oraz ustaleniu wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci ma wydział rodzinny i nieletnich sądu okręgowego (*Tribunal de Comarca, Secção de Família e Menores*). W przypadku braku wydziału rodzinnego i nieletnich sprawę z reguły rozpoznaje wydział lokalny sądu okręgowego lub wydział ogólny tego sądu.

Do ustalenia, który ze wspomnianych powyżej sądów ma właściwość miejscową, stosuje się zasady opisane poniżej. Co do zasady właściwy jest sąd właściwy dla miejsca zamieszkania dziecka w chwili wszczęcia postępowania.

Jeżeli miejsce zamieszkania dziecka jest nieznane, sprawę rozpatruje sąd właściwy dla miejsca zamieszkania osób sprawujących władzę rodzicielską.

Jeżeli osoby sprawujące władzę rodzicielską mają różne miejsca zamieszkania, sądem właściwym jest sąd właściwy dla miejsca zamieszkania osoby, której powierzono pieczę nad dzieckiem, lub – w przypadku sprawowania wspólnej pieczy nad dzieckiem – osoby, z którą dziecko zamieszkuje.

Jeżeli którekolwiek postępowanie dotyczy dwojga lub większej liczby dzieci tych samych rodziców, które zamieszkują w różnych okręgach, właściwość ma sąd właściwy dla miejsca zamieszkania największej liczby takich dzieci. Przy wszystkich pozostałych elementach pozostających bez zmian właściwość ma sąd pierwszej instancji, przed który wytoczono powództwo o przyznanie alimentów w pierwszej instancji.

Jeżeli w chwili wszczęcia postępowania dziecko nie zamieszkuje w Portugalii, sprawę rozpoznaje sąd właściwy dla miejsca zamieszkania powoda lub pozwanego; jeżeli powód i pozwany również zamieszkują za granicą, a sąd portugalski ma jurysdykcję krajową, sprawę rozpoznaje Wydział Rodzinny i Nieletnich Sądu Okręgowego w Lizbonie (*Tribunal da Comarca de Lisboa, Juízo de Família e Menores*); sąd ten jest sądem właściwym miejscowo dla gminy Lizbona.

Świadczenia alimentacyjne na rzecz pełnoletnich dzieci

Każdy urząd stanu cywilnego jest właściwy w przypadku postępowania w sprawie świadczeń alimentacyjnych na rzecz pełnoletnich dzieci. Jedynym wyjątkiem jest sytuacja, w której postępowanie sądowe, w którym przyznano świadczenia alimentacyjne na rzecz dziecka, jest już w toku; w takim przypadku wniosek o przyznanie świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka, które w międzyczasie osiągnęło pełnoletność lub przestało podlegać władzy rodzicielskiej, włącza się do już istniejącej sprawy i rozpoznaje go ten sam sąd.

Świadczenia alimentacyjne na rzecz małżonka lub byłego małżonka

Postępowanie w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami i byłymi małżonkami wszczyna się przed wydziałem rodzinnym i nieletnich sądu okręgowego właściwego dla miejsca zamieszkania pozwanego. W przypadku braku wydziału rodzinnego i nieletnich sprawę z reguły rozpoznaje wydział lokalny sądu okręgowego lub wydział ogólny tego sądu.

Świadczenia alimentacyjne na rzecz osób dorosłych

W odróżnieniu od opisanych powyżej przypadków postępowanie w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz osób dorosłych wszczyna się w sądzie okręgowym: w centralnym wydziale cywilnym (jeżeli wartość przedmiotu sporu przekracza 50 000 euro), w lokalnym wydziale cywilnym albo w wydziale ogólnym, o ile wydział taki istnieje (jeżeli wartość przedmiotu sporu nie przekracza 50 000 euro). Z punktu widzenia właściwości miejscowej za sąd właściwy uznaje się sąd właściwy dla miejsca zamieszkania pozwanego.

Egzekucja świadczeń alimentacyjnych

Wymienione poniżej sądy są właściwe do rozpoznania specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych w przypadku zwłoki w płatnościach.

Jeżeli postępowanie, w którym przyznano świadczenia alimentacyjne, zostało przeprowadzone przed wydziałem rodzinnym i nieletnich sądu okręgowego, specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych zostanie przeprowadzone w tym sądzie jako część tej samej sprawy - należy do niej dołączyć wnioski o wszczęcie postępowania egzekucyjnego.

Jeżeli postępowanie, w którym przyznano świadczenia alimentacyjne, zostało przeprowadzone przed centralnym wydziałem cywilnym sądu okręgowego (*Juízo Central Cível*), właściwość do rozpoznania specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych ma wydział egzekucyjny (*Secção de Execução*), o ile postępowanie nie podlega właściwości wydziału centralnego z uwagi na wartość roszczenia.

Jeżeli w danym sądzie nie istnieje wydział egzekucyjny, wówczas centralny wydział cywilny sądu okręgowego, przed który wytoczono powiązane powództwo o ustalenie stosunku prawnego, jest właściwy do rozpoznania specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych i w takim wypadku postępowanie egzekucyjne przeprowadza się w ramach takiego postępowania.

Jeżeli postępowanie, w którym przyznano świadczenia alimentacyjne, odbyło się przed lokalnym wydziałem cywilnym sądu okręgowego lub wydziałem ogólnym tego sądu, postępowanie egzekucyjne odbywa się w ramach takiego postępowania, o ile nie istnieje wydział egzekucyjny. Jeżeli istnieje wydział egzekucyjny, wydział ten [którego właściwość miejscowa obejmuje obszar, na którym znajduje się wydział ogólny lub lokalny wydział cywilny sądu okręgowego, przed którym rozpoznawano sprawę o nałożenie na pozwanego obowiązku zapłaty alimentów (*acção condenatória*)] jest właściwy do przeprowadzenia specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych.

W przypadku wykonania wyroków sądu, nawet jeżeli postępowanie egzekucyjne nie jest przeprowadzane w tym samym sądzie, który wydał wyrok podlegający wykonaniu, wnioski o wszczęcie postępowania egzekucyjnego składa się w ramach powództwa o ustalenie stosunku prawnego w sądzie, który wydał dany wyrok. W takim przypadku, jeżeli właściwy jest wydział egzekucyjny sądu, sąd, który wydał wyrok, niezwłocznie przekazuje temu wydziałowi odpis wyroku wraz z wnioskiem stanowiącym podstawę wszczęcia postępowania egzekucyjnego oraz towarzyszącymi mu dokumentami.

Ta sama zasada ma zastosowanie w przypadkach, gdy w danym sądzie nie istnieje wydział egzekucyjny - w takim przypadku w odniesieniu do postępowania egzekucyjnego właściwy jest lokalny wydział cywilny sądu okręgowego lub wydział ogólny tego sądu.

Jeżeli postępowanie, w ramach którego zasądzone świadczenia alimentacyjne, nie zostało przeprowadzone przed sądem, ale przed urzędem stanu cywilnego, właściwość miejscową do rozpoznania specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych ustala się zgodnie z następującymi zasadami:

- egzekucję należy wszcząć w sądzie właściwym dla miejsca zamieszkania dłużnika alimentacyjnego; wierzyciel alimentacyjny może jednak wszcząć postępowanie w sądzie właściwym dla miejsca, w którym zobowiązanie ma zostać zaspokojone, jeżeli ma miejsce zamieszkania na obszarze metropolitalnym Lizbony lub Porto, a dłużnik alimentacyjny zamieszkuje na tym samym obszarze metropolitalnym;
- jeżeli postępowanie egzekucyjne musi zostać wszczęte w okręgu, w którym dłużnik alimentacyjny ma miejsce zamieszkania, a dłużnik taki nie zamieszkuje w Portugalii, lecz posiada majątek na terytorium Portugalii, wówczas właściwość ma sąd właściwy dla miejsca położenia takich składników majątku.

Jeżeli chodzi o właściwość rzeczową w kwestii egzekucji świadczeń alimentacyjnych na podstawie decyzji urzędnika stanu cywilnego, zastosowanie mają następujące zasady:

Wydział rodzinny i nieletnich sądu okręgowego jest właściwy do przygotowania i przeprowadzenia postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami i byłymi małżonkami, na rzecz dzieci, na rzecz pełnoletnich dzieci i na rzecz dzieci niepodlegających władzy rodzicielskiej. Jednak w przypadku gdy odpowiednie powództwo o ustalenie stanu prawnego zostało rozpoznane nie przez wydział rodzinny i nieletnich, lecz przez urząd stanu cywilnego, sądy mogą postanowić, że właściwość ma wydział egzekucyjny

sądu okręgowego.

W przypadku braku wydziału egzekucyjnego do rozpoznania specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych właściwy jest lokalny wydział cywilny sądu okręgowego lub wydział ogólny tego sądu.

Uwaga:

Przedstawione powyżej zasady dotyczące właściwości sądów podlegają zmianom zgodnie z wykładnią sądów krajowych.

6 Czy aby wnieść sprawę do sądu jako wnioskodawca, muszę być reprezentowany przez pełnomocnika (np. prawnika, organ administracyjny na szczeblu centralnym lub lokalnym)? Jeżeli nie, jakie procedury mają zastosowanie?

Co do zasady, w przypadku postępowania dotyczącego świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka nie istnieje przymus adwokacki, z wyjątkiem etapu odwoławczego. Powodowie będący osobami dorosłymi lub osobami niepodlegającymi władzy rodzicielskiej (np. opiekun dziecka) mogą występować przed sądem samodzielnie, o ile postępowanie toczy się przed sądem pierwszej instancji. Dziecku należy jednak przydzielić pełnomocnika procesowego, w przypadku gdy interesy dziecka lub jego rodziców, przedstawiciela ustawowego dziecka lub osoby sprawującej nad nim faktyczną pieczę są ze sobą sprzeczne, a także gdy dziecko o wystarczającym stopniu dojrzałości zwróci się z takim wnioskiem do sądu.

W przypadku pozostałych rodzajów postępowań dotyczących świadczeń alimentacyjnych zastosowanie mają zasady ogólne przedstawione poniżej.

Przymus adwokacki istnieje: w sprawach podlegających właściwości sądów rozpatrujących roszczenia do określonej wartości, w których dopuszczalny jest zwyczajny środek zaskarżenia; w sprawach, w których zawsze istnieje możliwość odwołania się, niezależnie od wartości przedmiotu sporu; w postępowaniach odwoławczych i w sprawach wszczynanych w sądach wyższej instancji.

Obecnie, tj. w 2022 r., zwyczajny środek zaskarżenia jest dopuszczalny wyłącznie w przypadku, gdy wartość przedmiotu sporu przekracza próg wyznaczony dla sądu, do którego wnosi się apelację, a zaskarżone orzeczenie jest niekorzystne dla skarżącego, ponieważ ponosi on stratę w kwocie przekraczającej połowę progu wyznaczonego dla tego sądu. W przypadku wątpliwości co do wartości straty poniesionej przez stronę przegraną pod uwagę bierze się wyłącznie wartość powództwa. Od tej zasady prawnej przewidziano różnego rodzaju wyjątki w tym samym artykule oraz w innych przepisach szczególnych. Na chwilę powstania tego opracowania, tj. w 2022 r., w sprawach cywilnych stosowano następujące progi dla poszczególnych sądów: sąd apelacyjny (*Tribunal da Relação*) – 30 000 euro; sąd pierwszej instancji (*Tribunal de Primeira Instância*) – 5 000 euro.

Adwokaci, aplikanci adwokaccy, *solicitadores* i same strony mogą składać wnioski, które nie dotyczą kwestii prawnych, także w sprawach, w których obowiązuje przymus adwokacki.

7 Czy muszę wnieść opłatę sądową, aby wnieść sprawę do sądu? Jeżeli tak, to jaka jest przybliżona wysokość tych opłat? Czy w przypadku nieposiadania wystarczających środków finansowych mogę ubiegać się o pomoc prawną w celu pokrycia kosztów postępowania?

Odpowiedź na to pytanie zależy od tego, czy postępowanie o przyznanie świadczeń alimentacyjnych zostało przeprowadzone przed sądem, czy w urzędzie stanu cywilnego, a także od tego, czy strony korzystają z pomocy prawnej. W przypadku postępowania w sądzie należy pokryć koszty sądowe. W przypadku postępowania w sądzie należy pokryć koszty sądowe. W przypadku postępowania w urzędzie stanu cywilnego należy uiścić stosowne opłaty.

Uiszczanie opłat zostało uregulowane w rozporządzeniu w sprawie kosztów procesowych.

Uiszczanie opłat zostało uregulowane w [rozporządzeniu w sprawie kosztów procesowych](#).

Koszty obejmują opłatę sądową, innego rodzaju opłaty, a także koszty poniesione przez stronę – art. 529 [kodeksu postępowania cywilnego](#).

Zwolnienia

Zgodnie z art. 4 ust. 1 lit. i) i l) [rozporządzenia w sprawie kosztów procesowych](#).

Małoletni są zwolnieni z kosztów sądowych w sprawach rozpoznawanych przez sąd, w przypadku gdy są reprezentowani przez prokuratora lub przez adwokata wyznaczonego przez sąd, a także z opłat w przypadku postępowania toczącego się w urzędzie stanu cywilnego.

Małoletni lub ich przedstawiciele ustawowi są również zwolnieni z kosztów w przypadku apelacji od orzeczeń dotyczących przyznania, zmiany wysokości lub uchylenia świadczeń alimentacyjnych wydanych w postępowaniu przed sądem dla nieletnich. Postępowania przed sądem dla nieletnich, w toku których mogą zostać przyznane świadczenia alimentacyjne, to zazwyczaj postępowanie dotyczące świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci i postępowanie służące uregulowaniu kwestii władzy rodzicielskiej. Są to szczególne postępowania nieprocesowe.

Zgodnie z art. 15 ust. 1 lit. f) [rozporządzenia w sprawie kosztów procesowych](#):

Strony postępowania przed sądem dla nieletnich są zwolnione z obowiązku wcześniejszego uiszczenia opłat sądowych – dotyczy to również postępowania w sprawie przyznania świadczeń alimentacyjnych. W takich przypadkach zamiast wnoszenia opłaty sądowej z góry strona jest zobowiązana do uiszczenia opłaty w terminie dziesięciu dni od daty wydania wyroku w postępowaniu głównym. Dzieje się tak również w przypadku, gdy wydany wyrok nie jest jeszcze prawomocny.

Poza opisanymi powyżej przypadkami co do zasady należy uiścić koszty sądowe. Jedynym wyjątkiem jest sytuacja, gdy strona korzysta z pomocy prawnej lub gdy w danym postępowaniu zastosowanie mają przepisy rozdziału V rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2009 r., o których będzie mowa poniżej.

Koszty

Poza wskazanymi powyżej wyjątkami wytoczenie powództwa w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych wymaga wniesienia wstępnej opłaty sądowej. Wstępna opłata sądowa stanowi zaliczkę na poczet ostatecznych kosztów postępowania.

Koszty obejmują opłatę sądową, innego rodzaju opłaty, a także koszty poniesione przez stronę.

Opłaty sądowe

Aby ustalić kwotę należnych opłat sądowych, należy określić wartość powództwa, ponieważ wysokość opłaty sądowej oblicza się w oparciu o tę wartość zgodnie z jedną z tabel załączonych do rozporządzenia w sprawie kosztów procesowych.

Wartość powództwa do celów stosowania wspomnianych tabel oblicza się zgodnie z art. 296–310 [kodeksu postępowania cywilnego](#).

Na przykład:

- wartość powództwa dotyczącego ostatecznych świadczeń alimentacyjnych jest równa pięciokrotności rocznego świadczenia, o przyznanie którego zwrócono się w powództwie, tj. wartość tego postępowania odpowiada kwocie żądanego świadczenia miesięcznego pomnożonej przez sześćdziesiąt;
- wartość zabezpieczającego powództwa dotyczącego tymczasowych świadczeń alimentacyjnych odpowiada kwocie żądanego świadczenia miesięcznego pomnożonej przez dwanaście;
- wartość powództwa rozwodowego i wartość powództwa służącego uregulowaniu kwestii władzy rodzicielskiej, które to powództwa dotyczą również innych interesów niematerialnych poza świadczeniami alimentacyjnymi, odpowiada co najmniej kwocie wyznaczonej dla sądu apelacyjnego powiększonej o jeden cent (w 2022 r.: 30 000,01 euro – art. 44 [ustawy nr 62/2013](#)).

Opłaty

Do opłat stosuje się zasady przedstawione poniżej (art. 532 kodeksu postępowania cywilnego dostępnego tutaj: [ustawa nr 41/2013 z dnia 26 czerwca 2013 r.](#)).

Jeżeli chodzi o wydatki i opłaty powstałe w toku postępowania przygotowawczego (honoraria biegłych, koszty przygotowania opinii itp.), co do zasady każda ze stron jest zobowiązana do uiszczenia opłat i pokrycia wydatków, za powstanie których odpowiada.

Jeżeli dana czynność okaże się w oczywisty sposób zbędna lub obliczona na zwłokę, strona, która zwróciła się o jej przeprowadzenie, zostanie zobowiązana do pokrycia powiązanych opłat niezależnie od rozstrzygnięcia w sprawie kosztów.

Jeżeli dana czynność lub wydatki leżą w interesie wszystkich stron, jeżeli wszystkie strony uzyskują taką samą korzyść lub jeżeli ustalenie, która strona jest zainteresowana, okaże się niemożliwe, strony pokrywają opłaty w równych proporcjach.

Koszty ponoszone przez strony

W odniesieniu do kosztów ponoszonych przez strony art. 533 [kodeksu postępowania cywilnego](#) przewiduje, co następuje: strona przegrywająca jest zobowiązana do pokrycia kosztów poniesionych przez stronę wygrywającą według skali malejącej, proporcjonalnie do poniesionej straty.

Koszty ponoszone przez strony obejmują opłaty sądowe uiszczane z góry, koszty faktycznie poniesione przez stronę, honorarium komornika oraz poniesione przez niego wydatki, honorarium pełnomocnika procesowego oraz poniesione przez niego wydatki.

Zestawienie kosztów

Poza wymienionymi powyżej przypadkami, w których strony są zwolnione z obowiązku uiszczenia płatności zaliczkowej na poczet opłat sądowych, sekretariat sądu przygotowuje zestawienie kosztów dopiero po uprawomocnieniu się wyroku sądu i zgodnie z treścią takiego wyroku. Strony powiadamia się o sporządzeniu takiego zestawienia kosztów.

W przypadku braku zażalenia lub sprzeciwu w odniesieniu do treści zestawienia kosztów lub po rozpatrzeniu takiego zażalenia lub sprzeciwu zestawienie stanowi podstawę płatności pozostałej części opłat sądowych przez stronę przegrywającą lub zwrotu wniesionej zaliczki stronie wygrywającej.

Strona przegrywająca wypłaca koszty ponoszone przez strony bezpośrednio stronie wygrywającej. Jeżeli strona przegrywająca korzystała z pomocy prawnej, odpowiedzialność za pokrycie kosztów poniesionych przez stronę wygrywającą spoczywa na państwie – art. 26 [rozporządzenia w sprawie kosztów procesowych](#).

Pomoc prawna w sprawach podlegających właściwości sądów

Jeżeli powód nie dysponuje środkami wystarczającymi do tego, by pokryć koszty postępowania, może uzyskać pomoc prawną. Zgodnie z przepisami krajowymi pomoc prawna może zostać przyznana wyłącznie osobom fizycznym lub osobom prawnym prowadzącym działalność niekomercyjną.

System pomocy prawnej przewidziano w [ustawie nr 34/2004](#).

Pomoc prawna na rzecz osób fizycznych może zostać przyznana w różnych formach: porady prawnej, zwolnienia z opłat i kosztów sądowych, rozłożenia opłat i kosztów sądowych na raty, wyznaczenia pełnomocnika procesowego i pokrycia jego honorarium, wyznaczenia pełnomocnika procesowego i rozłożenia spłaty jego honorarium na raty oraz wyznaczenia komornika.

Wszystkie zasady funkcjonowania portugalskiego systemu pomocy prawnej określone w przepisach mają zastosowanie do wszystkich sądów i wszystkich rodzajów postępowania.

Wnioski o udzielenie pomocy prawnej należy składać na odpowiednim formularzu. Formularz musi zostać doręczony osobiście lub przesłany pocztą tradycyjną na adres centrum obsługi klienta Instytutu Zabezpieczenia

Společnego IP (Instituto da Segurança Social IP). Organ ten dostarcza formularze i instrukcje dotyczące sposobu ich wypełniania. Ogólny termin na udzielenie odpowiedzi wynosi trzydzieści dni. Zarówno informacje praktyczne, jak i formularze są dostępne na stronie Proteção Jurídica - seg-social.pt.

Wytaczając powództwo, powód musi załączyć do pozwu dokumenty potwierdzające wniesienie zaliczki na poczet należnej opłaty sądowej lub dokumenty potwierdzające przyznanie mu pomocy prawnej w formie zwolnienia z obowiązku wniesienia wspomnianej zaliczki. W przypadku otrzymania pomocy prawnej w postaci rozłożenia opłat sądowych na raty dokumenty potwierdzające otrzymanie tego rodzaju pomocy należy przedstawić przy spłacie pozostałej kwoty płatności (art. 14–15 [rozporządzenia w sprawie kosztów procesowych](#)).

Opłaty w sprawach podlegających właściwości urzędu stanu cywilnego

Małoletni są zwolnieni z opłat w sprawach rozpoznawanych przez urząd stanu cywilnego, w przypadku gdy są reprezentowani przez prokuratora lub przez adwokata wyznaczonego przez sąd.

Opłaty należne w przypadku spraw podlegających właściwości urzędów stanu cywilnego są określone w rozporządzeniu o opłatach pobieranych przez urzędy stanu cywilnego i przez notariuszy.

Przykładowo w 2022 r. opłaty należne w przypadku spraw podlegających właściwości urzędów stanu cywilnego (które są określone w art. 18 [rozporządzenia o opłatach pobieranych przez urzędy stanu cywilnego i przez notariuszy](#)) są następujące:

- postępowanie dotyczące rozvodu lub separacji sądowej za obopólnym porozumieniem (bez podziału majątku), w tym postanowienia zatwierdzające umowy w sprawie świadczeń alimentacyjnych pomiędzy małżonkami lub na rzecz małoletnich dzieci – 280 euro;
- postępowanie dotyczące przyznania świadczeń alimentacyjnych pełnoletnim dzieciom lub dzieciom niepodlegającym władzy rodzicielskiej – 120 euro;
- postępowanie dotyczące wprowadzenia zmian w umowach w sprawie świadczeń alimentacyjnych – 100 euro.

Wymienione kwoty odzwierciedlają stan z 2022 r., kiedy to ostatnio zaktualizowano niniejsze opracowanie, i mogą ulec zmianie. Dlatego też należy każdorazowo zapoznawać się z treścią obowiązującego ustawodawstwa krajowego.

Pomoc prawna w sprawach podlegających właściwości urzędu stanu cywilnego

W postępowaniach przed urzędem stanu cywilnego pomoc prawna przybiera wyłącznie dwie formy: wyznaczenia pełnomocnika procesowego i pokrycia jego honorarium; wyznaczenia pełnomocnika procesowego i rozłożenia spłaty jego honorarium na raty.

Ponadto niektóre czynności dokonywane w urzędzie stanu cywilnego są nieodpłatne dla wnioskodawców indywidualnych, którzy są w stanie wykazać, że nie dysponują wystarczającymi środkami finansowymi.

Fakt niedysponowania wystarczającymi środkami finansowymi można wykazać, przedstawiając: dokument wydany przez właściwy organ administracji; oświadczenie publicznej placówki opieki społecznej, w której dana osoba przebywa.

W takich przypadkach nieodpłatnie przeprowadzane są następujące czynności: uzyskanie aktu stanu cywilnego lub dokumentu potwierdzającego obywatelstwo; przeprowadzenie procedur i uzyskanie oświadczeń dotyczących takich aktów; przeprowadzenie procedur i złożenie dokumentów niezbędnych do dostarczenia takich aktów; wydawanie zaświadczeń niezbędnych w jakimkolwiek celu.

Taka sama zasada obowiązuje w przypadku spraw podlegających właściwości urzędu stanu cywilnego, w których przyznano świadczenia alimentacyjne.

8 Jaką formę świadczeń alimentacyjnych może przyznać sąd? W jaki sposób obliczana jest wysokość świadczeń alimentacyjnych? Czy decyzja

sądu może zostać skorygowana w celu uwzględnienia zmian kosztów utrzymania lub sytuacji rodzinnej? Jeżeli tak, w jaki sposób (np. za pomocą systemu automatycznej indeksacji)?

Co do zasady świadczenie alimentacyjne ustala się jako świadczenie pieniężne płatne co miesiąc, chyba że zawarta umowa lub przepis prawny stanowią inaczej lub istnieją przesłanki uzasadniające zastosowanie środków nadzwyczajnych. Jeżeli na przykład osoba, na której spoczywa obowiązek alimentacyjny, wykaże, że nie jest w stanie zapłacić alimentów w formie świadczenia pieniężnego, a wyłącznie w formie udostępnienia należącego do niej mieszkania lub spółki, sąd może w drodze wyjątku wyrazić zgodę na taką formę zaspokojenia roszczeń alimentacyjnych.

Obliczanie wysokości świadczeń alimentacyjnych

Obowiązek alimentacyjny i obliczanie wysokości świadczeń alimentacyjnych uregulowano w art. 1871–1880, 1905 i 2003–2023 [kodeksu cywilnego](#).

Świadczenie alimentacyjne musi być proporcjonalne do sytuacji finansowej dłużnika alimentacyjnego i do potrzeb wierzyciela alimentacyjnego. Zasadzając świadczenie alimentacyjne, sąd ocenia również zdolność wierzyciela alimentacyjnego do pokrycia własnych kosztów utrzymania.

Potrzeby wierzyciela alimentacyjnego zależą od tego, czy jest on dzieckiem małoletnim, dzieckiem pełnoletnim kontynuującym kształcenie lub szkolenie czy osobą dorosłą. Kwestie te zostały już omówione w odpowiedzi na pytanie 1.

Jeżeli chodzi o środki utrzymania dłużnika alimentacyjnego, jakie należy poddać ocenie, należy wspomnieć o szczególnych kryteriach, które powinny zostać wzięte pod uwagę w zależności od tego, czy świadczenie alimentacyjne ma być wypłacane na rzecz dzieci czy byłego małżonka.

Ustalanie wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci

Obowiązek alimentacyjny wobec dzieci jest podstawowym obowiązkiem rodziców. Wynika on bezpośrednio z treści art. 36 ust. 5 konstytucji Republiki Portugalskiej.

Świadczenie alimentacyjne na rzecz dzieci musi być proporcjonalne do sytuacji finansowej dłużnika alimentacyjnego.

Zgodnie z zasadą ustanowioną w orzecznictwie portugalskiego Sądu Najwyższego (Supremo Tribunal de Justiça) przy obliczaniu kwoty świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka sąd bierze pod uwagę nie tylko bieżącą kwotę dochodów uzyskiwanych przez dłużnika alimentacyjnego, ale również – w sposób kompleksowy – jego status społeczny, zdolność do pracy, obowiązek aktywnego poszukiwania pracy, która umożliwiłaby mu wywiązanie się takiego obowiązku, a także cały majątek do niego należący.

Ustalanie wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz byłych małżonków

Przy ustalaniu kwoty świadczeń alimentacyjnych na rzecz byłego małżonka sąd bierze pod uwagę czas trwania małżeństwa, wkład w finanse rodzinne, wiek i stan zdrowia małżonków, ich kwalifikacje zawodowe i możliwości zatrudnienia, czas, który będą musieli poświęcić na wychowanie wspólnych dzieci, ich zarobki i dochody, to, czy zawarli nowe małżeństwo lub czy żyją w związku nieformalnym, oraz, ogólnie rzecz biorąc, wszelkie okoliczności wywierające wpływ na potrzeby małżonka otrzymującego świadczenie alimentacyjne oraz możliwości dłużnika alimentacyjnego.

Zgodnie z większością orzecznictwa krajowego małżonek będący wierzycielem alimentacyjnym nie ma prawa żądać świadczeń pozwalających mu na utrzymanie standardu życia na takim poziomie jak w trakcie małżeństwa.

Termin wymagalności świadczenia alimentacyjnego

Świadczenie alimentacyjne wynikające z orzeczenia sądowego jest wymagalne od dnia wytoczenia powództwa. Świadczenie alimentacyjne wynikające z umowy między stronami i zatwierdzone orzeczeniem sądu lub decyzją

urzędnika stanu cywilnego jest wymagalne od dnia, w którym dłużnik znajdzie się w zwłoce. Dłużnik znajduje się w zwłoce w dniu, w którym należy zrealizować płatność lub, w przypadku niewyznaczenia takiego dnia, w dniu, w którym zostanie wezwany do dokonania płatności. Bez uszczerbku dla wspomnianych powyżej przypadków w prawie portugalskim nie przewidziano możliwości ustalenia świadczeń alimentacyjnych z mocą wsteczną.

Zmiana ustalonej wcześniej wysokości świadczenia alimentacyjnego

Jeżeli po ustaleniu wysokości świadczenia alimentacyjnego nastąpi zmiana okoliczności, kwota świadczenia może zostać zmieniona lub obowiązek wypłaty świadczenia może zostać uchylony.

Jeżeli nie wszczęto specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych, wniosek o zmianę kwoty lub uchylenie obowiązku wypłaty świadczenia alimentacyjnego składa się w ramach postępowania mającego na celu nałożenie na pozwanego obowiązku (*acção condenatória*). Jeżeli wszczęto specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych, wniosek o zmianę kwoty lub uchylenie obowiązku wypłaty świadczenia alimentacyjnego dołącza się do postępowania egzekucyjnego.

Dłużnik alimentacyjny może zwrócić się o obniżenie kwoty lub uchylenie obowiązku wypłaty świadczenia alimentacyjnego, jeżeli np. jego sytuacja finansowa ulegnie pogorszeniu, poprawi się sytuacja wierzyciela alimentacyjnego, wierzyciel alimentacyjny osiągnie pełnoletność lub stanie się zdolny do wnoszenia wkładu na poczet swojego utrzymania.

Wierzyciel alimentacyjny może zwrócić się o zwiększenie kwoty świadczenia alimentacyjnego, jeżeli np. jego sytuacja finansowa ulegnie pogorszeniu, zmieni się jego sytuacja rodzinna, zwiększą się jego potrzeby lub wzrosną jego koszty życia, a dłużnik alimentacyjny będzie w stanie i powinien uczestniczyć w pokryciu takich kosztów (na przykład ze względu na fakt, że jego wynagrodzenie również wzrosło).

Automatyczna waloryzacja

Aby należycie uwzględnić wzrost kosztów życia, orzeczenie dotyczące ustalenia świadczenia alimentacyjnego może stanowić, że ustalona kwota musi podlegać regularnej automatycznej waloryzacji (zazwyczaj raz do roku).

Podstawą takiej waloryzacji może być wzrost stopy inflacji według danych publikowanych co roku przez Krajowy Urząd Statystyczny (Instituto Nacional de Estatística) lub wzrost określonej stopy procentowej wskazanej przez sąd. Waloryzacja może jednak również polegać na corocznym zwiększeniu świadczenia o konkretną, stałą kwotę określoną w orzeczeniu.

Sędzia jest odpowiedzialny za zarządzenie takiej automatycznej waloryzacji i za wybór odpowiednich środków przeprowadzenia waloryzacji według własnego uznania. Automatyczna waloryzacja może również zostać ustalona na mocy zatwierdzonej umowy między stronami.

Tymczasowe świadczenie alimentacyjne

Poza ostatecznym świadczeniem alimentacyjnym sąd może przyznać również tymczasowe świadczenie alimentacyjne.

Jeżeli wysokość ostatecznego świadczenia alimentacyjnego nie została jeszcze ustalona, sąd może, na wniosek wierzyciela alimentacyjnego lub z urzędu, jeżeli wierzyciel alimentacyjny jest osobą małoletnią, przyznać tymczasowe świadczenie alimentacyjne, którego wysokość ustala według własnego uznania. Tymczasowe świadczenie alimentacyjne nie podlega zwrotowi. Świadczenie to jest należne w okresie, w którym toczy się postępowanie w sprawie ustalenia wysokości ostatecznego świadczenia alimentacyjnego. Ostateczne świadczenie alimentacyjne jest wymagalne od chwili ustalenia jego wysokości.

W przypadku gdy toczy się sporne postępowanie rozwodowe, sędzia może przyznać tymczasowe świadczenie alimentacyjne na rzecz jednego z małżonków lub na rzecz dzieci na okres trwania takiego postępowania. W przypadku gdy toczy się postępowanie dotyczące uregulowania kwestii władzy rodzicielskiej, sędzia również może również przyznać tymczasowe świadczenie alimentacyjne na rzecz małoletnich dzieci. W wymienionych powyżej przypadkach wysokość tymczasowego świadczenia alimentacyjnego może zostać ustalona na rozprawie przeprowadzanej w ramach danego postępowania.

Tymczasowe świadczenie alimentacyjne może również zostać przyznane w ramach postępowania

zabezpieczającego, które zostanie połączone z postępowaniem głównym, w trakcie którego nastąpi przyznanie ostatecznego świadczenia alimentacyjnego.

9 W jaki sposób wypłacane są świadczenia alimentacyjne i komu?

Świadczenie alimentacyjne wypłaca się osobie wskazanej w orzeczeniu sądowym lub w zawartej przez strony i zatwierdzonej przez sąd umowie na warunkach określonych w takim orzeczeniu lub w takiej umowie.

Co do zasady, jeżeli beneficjent jest osobą dorosłą o pełnej zdolności do czynności prawnych lub dzieckiem niepodlegającym władzy rodzicielskiej, świadczenie alimentacyjne będzie wypłacane takiej osobie bezpośrednio.

Jeżeli beneficjent jest osobą dorosłą nieposiadającą pełnej zdolności do czynności prawnych, świadczenie alimentacyjne będzie wypłacane stronie, na której spoczywa ustawowy obowiązek wykonywania praw finansowych beneficjenta w jego imieniu (opiekunowi, kuratorowi lub zarządcy majątku wyznaczonemu przez sąd); świadczenie alimentacyjne może pobierać nawet instytucja.

Jeżeli beneficjent jest osobą małoletnią, świadczenie będzie wypłacane osobie sprawującej pieczę nad małoletnim, którą może być jedno z jego rodziców, inny członek rodziny, osoba trzecia (rodzina zastępcza) lub dyrektor placówki, której małoletni został powierzony.

Prawo nie określa konkretnych metod płatności alimentów, dlatego strony mogą uzgodnić między sobą metodę realizowania takich płatności. W przypadku braku umowy sądy wybierają taką metodę realizacji płatności, która będzie najpraktyczniejsza i najmniej kosztowna z punktu widzenia osoby dokonującej płatności albo z punktu widzenia osoby otrzymującej świadczenie alimentacyjne.

Comiesięczne świadczenie alimentacyjne jest z reguły wypłacane w postaci środków pieniężnych, które muszą zostać dostarczone wierzycielowi alimentacyjnemu na początku miesiąca, za który są należne.

Czas i miejsce realizacji płatności są określone w umowie lub w orzeczeniu zasądzającym świadczenie alimentacyjne. W przypadku braku takich zapisów zastosowanie mają przepisy względnie wiążące zawarte w kodeksie cywilnym. Zgodnie z tymi przepisami w przypadku gdy nie określono czasu ani miejsca realizacji płatności:

- świadczenie alimentacyjne w postaci środków pieniężnych wypłaca się w miejscu, w którym wierzyciel alimentacyjny ma miejsce zamieszkania w chwili, w której płatność jest wymagalna;
- ponieważ płatności są powiązane z miesiącami liczonymi zgodnie z kalendarzem gregoriańskim, wierzyciel alimentacyjny może zwrócić się o dokonanie płatności w dowolnej chwili, począwszy od pierwszego dnia danego miesiąca.

Do najpopularniejszych metod realizacji płatności należą: przelew bankowy, wpłata na rachunek bankowy, wysłanie przekazu pocztowego lub czeku, a także osobiste przekazanie płatności w gotówce.

10 Jeżeli dana osoba (dłużnik alimentacyjny) nie płaci dobrowolnie, jakie działania można podjąć, aby zmusić taką osobę do zapłaty?

Jeżeli dłużnik alimentacyjny nie wywiąże się ze spoczywającego na nim obowiązku, wierzyciel alimentacyjny może skorzystać ze środków egzekucyjnych dostępnych na gruncie prawa cywilnego i karnego.

Środki egzekucyjne na gruncie prawa cywilnego

Postępowanie przedegzekucyjne

Zgodnie z obowiązującymi przepisami w przypadku świadczenia alimentacyjnego na rzecz dziecka, którego wysokość została ustalona w toku postępowania egzekucyjnego lub postępowania służącego uregulowaniu kwestii władzy rodzicielskiej, wierzyciel alimentacyjny może skorzystać z możliwości przeprowadzenia postępowania przedegzekucyjnego.

Beneficjent świadczenia alimentacyjnego na rzecz dziecka może wystąpić z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania przedegzekucyjnego zgodnie z art. 48 [ogólnych zasad postępowania w sprawach cywilnych](#)

[dotyczących opieki](#) (Regime Geral do Processo Tutelar Cível), jeżeli spełnione są następujące przesłanki: uzyskiwanie przez dłużnika alimentacyjnego regularnych dochodów z tytułu zatrudnienia, renty/emerytury, dotacji, prowizji, odsetek, honorarium, premii, składek lub podobnych źródeł dochodu.

Wniosek dołącza się do postępowania dotyczącego uregulowania kwestii władzy rodzicielskiej lub postępowania w sprawie ustalenia świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci, które toczy się przed sądem. Dłużnika alimentacyjnego powiadamia się o konieczności zapłaty świadczenia alimentacyjnego w terminie dziesięciu dni od dnia, w którym takie świadczenie stanie się należne. Jeżeli dłużnik alimentacyjny nie załączy dokumentów potwierdzających fakt zrealizowania płatności, kwotę świadczenia alimentacyjnego potrąca się co miesiąc z jego pensji, wynagrodzenia innego rodzaju, emerytury/renty, zasiłku lub innego źródła dochodu. W tym celu powiadamia się organ odpowiedzialny za płatność o konieczności dokonywania comiesięcznego potrącenia i wpłacania potrąconej kwoty bezpośrednio na rachunek bankowy wskazany przez wierzyciela alimentacyjnego. Potrącane kwoty obejmują również płatności alimentacyjne, które staną się wymagalne.

Po otrzymaniu takiego powiadomienia wszystkie osoby lub podmioty odpowiedzialne za dokonywanie potrącenia lub wypłacanie wspomnianego wyżej dochodu przejmują tym samym funkcję zatwierdzonych depozytariuszy kwot potrąconych tytułem świadczenia alimentacyjnego. W związku z powyższym, jeżeli takie osoby lub podmioty nie potrącają uzgodnionej kwoty, w ramach toczącego się postępowania zostanie wszczęte przeciwko nim postępowanie egzekucyjne.

Potrącane kwoty nie obejmują świadczeń alimentacyjnych naliczonych za okres przed wystosowaniem do dłużnika alimentacyjnego powiadomienia o należnym świadczeniu alimentacyjnym. Kwoty te obejmują jednak płatności alimentacyjne, które dopiero stają się wymagalne. Aby odzyskać świadczenia alimentacyjne naliczone za okres przed wystosowaniem powiadomienia w ramach postępowania przedegzekucyjnego, wierzyciel alimentacyjny musi wszcząć postępowanie egzekucyjne. Dlatego też, gdy świadczenie alimentacyjne jest należne na rzecz małoletnich, nic nie stoi na przeszkodzie, aby wierzyciel wszczął jednocześnie postępowanie przedegzekucyjne (w odniesieniu do kwot płatności, które staną się wymagalne) i specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych (w odniesieniu do płatności zaległych kwot).

Postępowanie egzekucyjne nie musi być poprzedzone postępowaniem przedegzekucyjnym. Postępowanie przedegzekucyjne jest po prostu rozwiązaniem alternatywnym wobec egzekucji. Mimo że sprzeciw nie jest dopuszczalny, wierzyciel alimentacyjny dysponuje bardziej ograniczonymi środkami niż w przypadku egzekucji, ponieważ może wystąpić jedynie o potrącenie kwoty alimentów z pensji, wynagrodzenia innego rodzaju, renty/emerytury, zasiłków lub podobnych dochodów okresowych (nie może natomiast wystąpić o zajęcie mienia, depozytów ani wierzytelności kredytowych).

Jeżeli świadczenie alimentacyjne jest należne na rzecz małoletnich, wierzyciel alimentacyjny może ewentualnie po prostu wszcząć specjalne postępowanie dotyczące świadczeń alimentacyjnych przewidziane w kodeksie postępowania cywilnego. Tym samym w ramach jednego powództwa wierzyciel może odzyskać pełne kwoty, które już stały się wymagalne lub które dopiero staną się wymagalne. W postępowaniu egzekucyjnym wierzyciel alimentacyjny może skorzystać z ogólnych środków egzekucyjnych, takich jak zajęcie dochodów i ustanowienie zastawu na dochodach. Procedura przeprowadzania tego rodzaju postępowania jest opisana poniżej.

Postępowanie w przypadku zwłoki w płatności

Zgodnie z art. 41 [ogólnych zasad postępowania w sprawach cywilnych dotyczących opieki](#) (Regime Geral do Processo Tutelar) w przypadku, gdy świadczenie alimentacyjne na rzecz dziecka ustalono w postępowaniu służącym uregulowaniu kwestii władzy rodzicielskiej, wierzyciel alimentacyjny może skorzystać z możliwości przeprowadzenia postępowania w przypadku zwłoki w płatności.

W ramach takiego przesłuchania wierzyciel zwraca się do sądu z wnioskiem o zarządzenie niezbędnych czynności w celu wyegzekwowania zobowiązania i nałożenia grzywny na dłużnika będącego w zwłoce. Po dołączeniu wniosku do postępowania sąd wzywa rodziców na posiedzenie lub powiadamia pozwanego o możliwości złożenia odpowiedzi w terminie pięciu dni.

Rodzice mogą uzgodnić zmianę ustalonego systemu wypłaty świadczeń alimentacyjnych. Jeżeli tego nie zrobią, sąd wydaje tymczasowe postanowienie w przedmiocie wniosku i kieruje strony do udziału w mediacji lub specjalistycznym wysłuchaniu technicznym. Jeżeli osiągnięcie porozumienia będzie nadal niemożliwe, rodziców powiadamia się o konieczności wniesienia pism procesowych i przedstawienia dowodów. Następnie

przeprowadza się dowody, odbywa się rozprawa i sąd wydaje wyrok.

Specjalne postępowanie egzekucyjne w przedmiocie świadczeń alimentacyjnych

W każdym przypadku, w którym dochodzi do zwłoki w płatności świadczeń alimentacyjnych, wierzyciel alimentacyjny może wsząć specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych zgodnie z art. 933–937 [kodeksu postępowania cywilnego](#). Taka opcja istnieje niezależnie od tego, czy świadczenie alimentacyjne przysługuje małoletnim czy osobom dorosłym, i niezależnie od tego, czy takie świadczenie ma charakter ostateczny czy tymczasowy.

W specjalnym postępowaniu egzekucyjnym dotyczącym świadczeń alimentacyjnych wnioskodawca może zwrócić się o: zasądzenie na jego rzecz pewnej części kwot, wynagrodzenia lub rent/emerytur pobieranych przez stronę przeciwną lub ustanowienie zastawu na dochodach dłużnika alimentacyjnego.

Tego rodzaju środki stosuje się niezależnie od zajęcia – mają one na celu pokrycie płatności zarówno zaległych kwot, jak i kwot, które staną się wymagalne.

W przypadku gdy wnioskodawca zwróci się o zasądzenie na jego rzecz części kwot, wynagrodzenia lub rent/emerytur, organ odpowiedzialny za dokonywanie takich płatności lub za przetwarzanie odpowiednich wynagrodzeń zostanie powiadomiony o konieczności wypłacenia zasądzonej kwoty bezpośrednio wnioskodawcy. Przyznana kwota musi być co miesiąc deponowana na rachunku bankowym wnioskodawcy, który podaje numer takiego rachunku w pozwie.

Jeżeli powód zwróci się o ustanowienie zastawu na dochodach, musi wskazać składnik majątku, którego to dotyczy, po czym komornik nakazuje ustanowienie zastawu na składniku majątku uznanym za wystarczający do zaspokojenia świadczenia alimentacyjnego, które jest zaległe i które stanie się wymagalne. Pozwany może zostać przesłuchany na tę okoliczność.

Jeżeli po ustanowieniu zastawu okaże się, że dochód objęty zastawem jest niewystarczający do zaspokojenia roszczeń alimentacyjnych, powód może wskazać inny składnik majątku. Jeżeli natomiast dochód okaże się nadmierny, powód musi niezwłocznie zwrócić otrzymaną nadwyżkę pozwanemu. Pozwany może również zwrócić się o ograniczenie zastawu do określonej części majątku lub o jego przeniesienie na inny składnik majątku.

Zasądzone kwoty lub wartość zastawu ustanowionego na dochodach powinny być wystarczające do pokrycia zaległych płatności, odsetek od zadłużenia przeterminowanego, jeżeli wierzyciel alimentacyjny ich zażąda, płatności, które dopiero staną się wymagalne, oraz kwot wynikających z automatycznej waloryzacji, jeżeli została ona ustalona.

Wierzyciel alimentacyjny nadal może zwrócić się o zajęcie majątku dłużnika alimentacyjnego. Przedmiotem zajęcia mogą być rzeczy ruchome i nieruchomości, depozyty bankowe, wierzytelności kredytowe, lokale przedsiębiorstwa lub udziały/akcje w spółce.

W razie sprzedaży zajętego składnika majątku celem spłaty długu alimentacyjnego nadwyżka ze sprzedaży takiego składnika majątku nie powinna zostać zwrócona dłużnikowi alimentacyjnemu, o ile nie zagwarantowano spłaty świadczeń alimentacyjnych, które staną się wymagalne, w stopniu, który sędzia uznaje za odpowiedni, chyba że ustanowiono zabezpieczenie lub inną odpowiednią gwarancję.

Dłużnik alimentacyjny powinien zostać wezwany do stawienia przed sądem dopiero po zajęciu dochodów/orzeczeniu potrącenia z dochodów/ustanowieniu zastawu na dochodach. Wniesienie przez dłużnika alimentacyjnego sprzeciwu wobec egzekucji lub zajęcia nie powoduje zawieszenia postępowania egzekucyjnego.

W przypadku złożenia wniosku o zmianę wysokości świadczenia alimentacyjnego lub uchylenie obowiązku alimentacyjnego w sytuacji gdy toczy się specjalne postępowanie egzekucyjne dotyczące świadczeń alimentacyjnych, wniosek taki dołącza się do postępowania egzekucyjnego.

Europejski tytuł egzekucyjny

W przypadku niezastosowania się do postanowień porozumienia w przedmiocie świadczeń alimentacyjnych zawartego na podstawie autentycznego dokumentu podpisanego przed organami administracji lub dokumentu poświadczonego przez takie organy w państwie członkowskim niezwiązanym postanowieniami protokołu

haskiego z 2007 r. wierzyciel alimentacyjny może powołać się na przepisy rozporządzenia (WE) nr 805/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie utworzenia Europejskiego Tytułu Egzekucyjnego (art. 4 ust. 3 lit. b) wspomnianego rozporządzenia i art. 68 ust. 2 rozporządzenia nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r.).

Środki egzekucyjne na gruncie prawa karnego

Zgodnie z art. 250 [kodeksu karnego](#) przestępstwo polegające na niewywiązaniu się z obowiązków alimentacyjnych jest zagrożone karą pozbawienia wolności od jednego miesiąca do lat dwóch lub karą grzywny w maksymalnej wysokości dwustu czterdziestu stawek dziennych, w zależności do przypadków przedstawionych w tym artykule.

Do wszczęcia postępowania karnego konieczne jest wniesienie aktu oskarżenia.

Jeżeli obowiązek alimentacyjny zostanie następnie spełniony, sąd może zwolnić oskarżonego z kary lub uchylić taką karę w całości lub w części, w której nie została ona jeszcze wykonana.

11 Proszę opisać w skrócie wszelkie ograniczenia środków egzekucyjnych, w szczególności przepisy dotyczące ochrony dłużnika oraz termin przedawnienia lub termin zawity w ramach obowiązującego w państwa kraju systemu egzekwowania.

Przepisy mające zastosowanie do zajęcia składników majątku lub praw majątkowych oraz ograniczenia w tym zakresie i podstawy sprzeciwu określono w art. 735–783 [kodeksu postępowania cywilnego](#).

Co do zasady egzekucja może obejmować całość podlegającego zajęciu majątku dłużnika kwalifikującego się do wykorzystania w celu spłaty zadłużenia zgodnie z prawem materialnym. Zajęcie ogranicza się do tych składników majątku, które są niezbędne do spłaty zadłużenia oraz do pokrycia możliwych do przewidzenia kosztów egzekucji.

Ponadto w obowiązujących przepisach określono ograniczenia w zakresie zajęcia oraz okres przedawnienia zobowiązań alimentacyjnych, które zostały poniżej.

Ograniczenia w zakresie zajęcia

Niektóre składniki majątku nie mogą podlegać zajęciu w żadnych okolicznościach (składniki majątku objęte bezwzględny zakazem zajęcia), inne podlegają zajęciu wyłącznie w określonych okolicznościach (składniki majątku objęte względnym zakazem zajęcia), a jeszcze inne mogą zostać zajęte wyłącznie częściowo (składniki majątku podlegające częściowemu zajęciu).

Składniki majątku wyłączone z egzekucji

Poza mieniem niepodlegającym zajęciu na mocy przepisów szczególnych następujące składniki majątku są objęte bezwzględny zakazem zajęcia:

- niezbywalne rzeczy lub prawa;
- majątek będący własnością publiczną państwa lub innych publicznych osób prawnych;
- rzeczy, których zajęcie stanowiłoby naruszenie dobrych obyczajów lub nie byłoby uzasadnione z uwagi na ich znikomą wartość rynkową;
- przedmioty specjalnie przeznaczone dla celów publicznych praktyk religijnych;
- grobowce;
- przyrządy i przedmioty niezbędne osobom niepełnosprawnym oraz przyrządy i przedmioty przeznaczone do leczenia osób chorych.

Składniki majątku objęte względną ochroną przed zajęciem

Następujące składniki majątku uznaje się za objęte względnym zakazem zajęcia:

- Poza przypadkami, w których egzekucja służy odzyskaniu należności zabezpieczonej rzeczowo, majątek

należący do państwa i innych publicznych osób prawnych, podmiotów wykonujących roboty publiczne lub realizujących koncesje na świadczenie usług publicznych lub organizacji charytatywnych, przeznaczony konkretnie do realizacji celów leżących w interesie publicznym, jest wyłączony z zajęcia.

- Narzędzia i przedmioty niezbędne dłużnikowi alimentacyjnemu do wykonywania pracy zawodowej lub kształcenia zawodowego są również wyłączone z zajęcia, chyba że dłużnik alimentacyjny wyrazi zgodę na ich zajęcie, jeżeli egzekucja dotyczy zapłaty ceny ich zakupu lub kosztów naprawy lub jeżeli zostają one zajęte jako składniki majątku rzeczowego przedsiębiorstwa handlowego.
- Zajęciu nie podlegają również przedmioty o podstawowym znaczeniu dla gospodarstwa domowego znajdujące się w faktycznym miejscu zamieszkania strony, wobec której ma zostać przeprowadzona egzekucja, z wyjątkiem sytuacji, gdy egzekucja dotyczy zapłaty za te przedmioty lub kosztów ich naprawy.

Sumy pieniężnych lub depozytów bankowych wynikających z zaspokojenia roszczenia, w przypadku którego nie można było dokonać zajęcia, nie można zająć, tak samo jak pierwotne roszczenie nie mogło stanowić podstawy zajęcia.

Przy odzyskiwaniu świadczenia alimentacyjnego zastosowanie mają wymienione powyżej zasady dotyczące bezwzględneho i względnego zakazu zajęcia.

Co do zasady jeżeli chodzi o mienie podlegające częściowemu zajęciu w ramach egzekucji świadczeń alimentacyjnych, kwota podlegająca zajęciu jest wyższa niż w przypadku egzekucji kwot wynikających z innych roszczeń, co zostanie wyjaśnione poniżej.

Składniki majątku podlegające częściowemu zajęciu

Dwie trzecie pensji, wynagrodzenia i świadczeń okresowych netto otrzymywanych w postaci emerytury lub innych świadczeń społecznych, płatności z tytułu ubezpieczenia, odszkodowania z tytułu wypadku, renty dożywotniej lub wszelkich innych świadczeń zapewniających dłużnikowi środki utrzymania nie podlegają zajęciu.

Dla kwoty niepodlegającej zajęciu wyznaczono maksymalny próg stanowiący równowartość trzech krajowych płac minimalnych w chwili każdego zajęcia, a minimalna kwota w przypadku gdy dłużnik nie ma żadnych innych źródeł dochodu stanowi równowartość jednej krajowej płacy minimalnej. Jeżeli zaległe należności dotyczą świadczeń alimentacyjnych, zajęciu nie podlega wyłącznie kwota odpowiadająca pełnej wartości świadczenia nieskładkowego.

W przypadku zajęcia środków pieniężnych lub salda bieżącego rachunku bankowego zajęciu nie podlega kwota łączna stanowiąca równowartość jednej krajowej płacy minimalnej lub, w przypadku zobowiązań alimentacyjnych, kwota odpowiadająca pełnej wartości świadczenia nieskładkowego.

Zakazu zajęcia obowiązującego w odniesieniu do pensji, wynagrodzenia innego rodzaju lub świadczeń okresowych nie można łączyć z zakazem zajęcia przewidzianym dla środków pieniężnych lub salda rachunku bieżącego.

W przypadku niezastosowania się do przedstawionych powyżej przepisów dotyczących zajęcia dłużnik alimentacyjny może wyrazić sprzeciw wobec zajęcia.

Terminy przedawnienia

Termin przedawnienia roszczeń alimentacyjnych określono w art. 303, 310, 313, 314, 320 i 323 [kodeksu cywilnego](#).

W portugalskim kodeksie cywilnym przewidziano pięcioletni okres przedawnienia zaległych świadczeń alimentacyjnych (art. 310 lit. f) kodeksu cywilnego). Oznacza to, że po upływie pięciu lat od daty wymagalności świadczeń alimentacyjnych prawo do tego rodzaju świadczeń ulega przedawnieniu z uwagi na jego niewykorzystanie. Bieg okresu przedawnienia zostaje przerwany po wystosowaniu wezwania do stawienia się w sądzie w związku z postępowaniem dotyczącym świadczeń alimentacyjnych. Dłużnik alimentacyjny może zrzec się zarzutu przedawnienia dopiero po upływie terminu przedawnienia. Ponieważ jest to domniemany termin przedawnienia, można go obalić w drodze wyraźnego lub dorozumianego uznania. Sąd nie może z urzędu wyznaczać terminu przedawnienia; żeby skutecznie skorzystać z przedawnienia, należy się na nie powołać.

W przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka bieg przedawnienia nie rozpoczyna się, a rozpoczęty

ulega zawieszeniu, jeżeli dziecko nie ma przedstawiciela ustawowego. Nawet jeśli dziecko ma przedstawiciela ustawowego, okres przedawnienia nie może upłynąć wcześniej niż po roku od dnia, w którym dziecko osiągnęło pełnoletność.

W portugalskim prawie cywilnym procesowym nie ustanowiono okresu przedawnienia, po upływie którego wierzyciel alimentacyjny nie może już wszcząć postępowania egzekucyjnego w odniesieniu do świadczeń alimentacyjnych. Przedawnione świadczenia alimentacyjne mogą być zatem przedmiotem egzekucji. W takim przypadku sąd, działając z urzędu, może nie zdawać sobie sprawy z tego, że świadczenia są przedawnione. Aby przedawnienie było skuteczne, na zarzut przedawnienia musi się powołać dłużnik alimentacyjny, który na tej podstawie może wnieść sprzeciw wobec egzekucji.

Sprzeciw wobec zajęcia

W art. 784 i 785 [kodeksu postępowania cywilnego](#) określono następujące zasady:

Ogólny termin na wniesienie sprzeciwu wobec zajęcia mienia wynosi dziesięć dni od daty powiadomienia dłużnika alimentacyjnego o zajęciu. Ogólny termin na wniesienie sprzeciwu wobec egzekucji wynosi 20 dni od daty doręczenia dłużnikowi alimentacyjnemu wezwania do stawienia się przed sądem.

W przypadku wszczęcia specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych dłużnika alimentacyjnego wzywa się do stawienia się przed sądem dopiero po dokonaniu zajęcia, zasądzeniu potrącenia lub ustanowieniu zastawu na dochodach. Wraz z doręczeniem wezwania do stawienia się przed sądem dłużnik zostaje również powiadomiony o zajęciu.

W przypadku postępowania przedegzekucyjnego przed sądem dla nieletnich dłużnika alimentacyjnego powiadamia się o tym fakcie przed wydaniem nakazu ustanowienia zastawu na dochodach, niemniej dłużnikowi nie przysługuje prawo wniesienia sprzeciwu. Dłużnik może jedynie przedstawić dokumenty potwierdzające dokonanie płatności.

12 Czy istnieje organizacja lub organ, które pomagają przy dochodzeniu roszczeń alimentacyjnych?

W przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci prokurator ma prawo wszcząć postępowanie o przyznanie alimentów. Każdy może powiadomić prokuratora o konieczności przyznania lub zmiany wysokości świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci. W tym celu prokuratura ma stanowiska bezpośredniej obsługi w każdym sądzie.

13 Czy organizacje (rządowe lub prywatne) mogą dokonywać wypłaty zaliczek z tytułu świadczeń alimentacyjnych w całości lub w części w zastępstwie dłużnika?

Tak, taka możliwość istnieje w przypadku świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci. Odpowiada za to Fundusz Gwarancyjny Świadczeń Alimentacyjnych na rzecz Małoletnich (Fundo de Garantia de Alimentos a Menores), zwany dalej funduszem. Zarządza nim Instytut Zarządzania Finansami Systemu Zabezpieczenia Społecznego IP (Instituto de Gestão Financeira da Segurança Social IP).

Zapewnienie wypłacania świadczeń alimentacyjnych na rzecz dzieci uregulowano w [ustawie nr 164/99](#).

Fundusz jest odpowiedzialny za zapewnienie wypłacania świadczeń alimentacyjnych należnych małoletnim do wysokości określonej kwoty. Płatność następuje na podstawie nakazu wydanego przez właściwy sąd.

Wymogi

Aby można było skorzystać z gwarancji funduszu, następujące wymogi powinny zostać spełnione:

- małoletni zamieszkuje w Portugalii;
- świadczenie alimentacyjne przyznano na mocy wyroku sądu (decyzje urzędnika stanu cywilnego

przyznające świadczenia alimentacyjne w sprawach podlegających jego właściwości wywierają taki sam skutek jak wyroki sądu);

- dłużnik alimentacyjny pozostaje w zwłoce;
- wcześniej zostało wszczęte postępowanie przedegzekucyjne, o którym mowa w art. 48 ogólnych zasad postępowania w sprawach cywilnych dotyczących opieki (Regime Geral do Processo Tutelar Cível) (zgodnie z przepisami prawa krajowego, z zastrzeżeniem ich zmian, wymóg ten może również zostać spełniony poprzez złożenie wniosku skutkującego wszczęciem postępowania w przypadku zwłoki w płatności świadczeń alimentacyjnych, o którym mowa w art. 41 ogólnych zasad postępowania w sprawach z zakresu opieki, lub specjalnego postępowania egzekucyjnego dotyczącego świadczeń alimentacyjnych);
- uzyskiwany przez dziecko dochód brutto nie przekracza wskaźnika pomocy społecznej (*IAS - Indexante dos Apoios Sociais*);
- dochód osoby, której powierzono sprawowanie pieczy nad dzieckiem, z którego dziecko korzysta, nie przekracza IAS (dzieje się tak w przypadku, gdy dochód per capita w gospodarstwie domowym małoletniego nie przekracza IAS).

Na chwilę aktualizacji tego opracowania, tj. w 2022 r., IAS wynosił 443,20 euro. Co do zasady wskaźnik ten jest waloryzowany co roku. Dlatego też przy ustalaniu wysokości obowiązującego IAS należy każdorazowo zapoznawać się z odpowiednimi przepisami krajowymi.

Limity dotyczące płatności

Po zweryfikowaniu spełnienia wskazanych powyżej wymogów państwo gwarantuje wypłatę miesięcznych świadczeń alimentacyjnych do wysokości określonej poniżej.

W przypadku każdego dłużnika alimentacyjnego przyznane miesięczne płatności alimentacyjne nie mogą przekraczać 1 IAS, niezależnie od liczby małoletnich dzieci.

W ramach tego limitu kwotę płatności gwarantowanych przez fundusz ustala sąd. Ustalając tę kwotę, sąd bierze pod uwagę sytuację finansową gospodarstwa domowego, wysokość przyznanego świadczenia alimentacyjnego oraz szczególne potrzeby dziecka.

Gwarancje funduszu nie obejmują płatności zaległych. Płatności gwarantowane przez fundusz stają się wymagalne pierwszego dnia miesiąca następującego po miesiącu, w którym sąd ustalił kwotę objętą gwarancją.

Wypłaty są gwarantowane do chwili gdy dłużnik alimentacyjny zacznie skutecznie wywiązywać się ze spoczywającego na nim obowiązku.

Fundusz wstrzymuje płatności w chwili, gdy dziecko ukończy 18. rok życia.

Dzieci przebywające w publicznych lub prywatnych niekomercyjnych placówkach opieki społecznej finansowanych przez państwo, osoby prawne prowadzące działalność na mocy prawa publicznego lub prawa prywatnego lub osoby prawne pożytku publicznego, a także dzieci przebywające w ośrodkach opiekuńczo-wychowawczych i zakładach poprawczych nie są uprawnione do otrzymywania świadczeń alimentacyjnych gwarantowanych przez fundusz.

Postępowanie

Wnioski w sprawie ustalenia wysokości kwot płatnych przez fundusz składa się w sądzie w trakcie postępowania z tytułu zwłoki w płatności. Odpowiedzialność za złożenie takiego wniosku spoczywa na prokuratorze lub na wierzycielu alimentacyjnym.

Sędzia zarządza zbadanie potrzeb dziecka, a następnie podejmuje decyzję w kwestii wysokości płatności, które mają być dokonywane ze środków funduszu w ramach limitów określonych powyżej.

W przypadkach, w których świadczenie alimentacyjne jest pilnie potrzebne, sędzia może ustalić wysokość tymczasowego świadczenia alimentacyjnego, które zostanie objęte gwarancją funduszu, do czasu wydania prawomocnego orzeczenia w sprawie.

Wierzyciel alimentacyjny musi co roku udowadniać, że w dalszym ciągu spełnia wymogi objęcia takich płatności gwarancją funduszu - w przeciwnym razie utraci prawo do gwarancji.

Przedstawiciel ustawy dziecka lub osoba, której powierzono pieczę nad dzieckiem, mają obowiązek poinformować sąd lub fundusz o wszelkich zmianach sytuacji polegającej na zwłoce w płatności lub sytuacji dziecka lub o ustaniu danej sytuacji.

Fundusz wstępuje w prawa dziecka do wysokości limitu objętego jego gwarancją do celów dochodzenia roszczeń regresowych od dłużnika alimentacyjnego.

14 Jeżeli zamieszkuję na terytorium danego państwa członkowskiego, a dłużnik alimentacyjny zamieszkuje w innym państwie:

14.1 Czy mogę uzyskać pomoc organu rządowego lub organizacji prywatnej w danym państwie członkowskim?

Jeżeli wierzyciel alimentacyjny zamieszkuje w Portugalii i chce odzyskać świadczenia alimentacyjne od osoby zamieszkującej w innym państwie członkowskim Unii Europejskiej, musi złożyć stosowny wniosek do Dyrekcji Generalnej ds. Wymiaru Sprawiedliwości (Direcção Geral da Administração da Justiça), która jest organem publicznym. W ustawodawstwie krajowym nie przewidziano możliwości interwencji organizacji prywatnej w takich przypadkach.

Dyrekcja Generalna ds. Wymiaru Sprawiedliwości to portugalski organ centralny utworzony na potrzeby stosowania przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. w sprawie jurysdykcji, prawa właściwego, uznawania i wykonywania orzeczeń oraz współpracy w zakresie zobowiązań alimentacyjnych („rozporządzenie”).

W rozporządzeniu tym przewidziano możliwość transgranicznego odzyskiwania należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych. Przepisy rozporządzenia mają zastosowanie do orzeczeń wydawanych w państwach członkowskich Unii Europejskiej („państwa członkowskie”) i do orzeczeń wydawanych w państwach niebędących państwami członkowskimi Unii Europejskiej („państwa trzecie”). Przepisy rozporządzenia mają zastosowanie nie tylko do orzeczeń w sprawie świadczeń alimentacyjnych wydanych po jego wejściu w życie w dniu 18 czerwca 2011 r., lecz także do orzeczeń wydanych przed tą datą. Rozporządzenie obejmuje odzyskiwanie zaległych płatności oraz płatności, które staną się wymagalne, automatycznych waloryzacji przewidzianych w orzeczeniu i odsetek od zadłużenia przeterminowanego. Zgodnie z rozporządzeniem można odzyskać świadczenia alimentacyjne przyznane orzeczeniem sądu lub decyzją innego właściwego organu.

Wniosek o odzyskanie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w innym państwie członkowskim składa się do Dyrekcji Generalnej ds. Wymiaru Sprawiedliwości. W tym celu należy wypełnić i załączyć odpowiednie formularze stanowiące załącznik do rozporządzenia. Wierzyciel musi załączyć określone dokumenty do formularzy i zawrzeć w nich określone informacje, które, w stosownych przypadkach, mogą obejmować m.in.: zaświadczenie o wydaniu wyroku lub decyzji w sprawie ustalenia ostatecznego świadczenia alimentacyjnego wraz z adnotacją, że taki wyrok lub decyzja są prawomocne – tego rodzaju informacje należy przedstawić na formularzu zawartym w załączniku I do rozporządzenia; dokument potwierdzający fakt korzystania lub uprawnienie do skorzystania z pomocy prawnej lub uczestniczenia w bezpłatnym postępowaniu; dane rachunku bankowego do celów wpłaty odzyskanych kwot; akty urodzenia małoletnich dzieci; zaświadczenia potwierdzające kontynuowanie nauki przez pełnoletnie dzieci; pełnomocnictwo udzielone organowi centralnemu; wykaz wymagalnych kwot.

Formularz lub formularze, które należy wypełnić, oraz dokumenty i informacje, które musi załączyć wierzyciel alimentacyjny, można znaleźć w instrukcjach udostępnianych przez Dyrekcję Generalną ds. Wymiaru Sprawiedliwości. Dane kontaktowe tego organu można znaleźć w odpowiedzi na pytanie 14.2.

Rodzaje postępowań, o wszczęcie których można zwrócić się do Dyrekcji Generalnej ds. Wymiaru Sprawiedliwości, przedstawiono w odpowiedzi na pytanie 15.4.

14.2 Jeżeli tak, w jaki sposób mogę skontaktować się z danym organem lub organizacją?

Dane kontaktowe centralnego organu portugalskiego:

Direção-Geral da Administração da Justiça

(Dyrekcja Generalna ds. Wymiaru Sprawiedliwości)

D. João II, 1.08.01 D/E

1990-097 LISBOA - PORTUGALIA

Tel.: (+351) 21 790 65 00

E-mail: correio.dsjcji@dgaj.mj.pt

Strona internetowa: <http://www.dgaj.mj.pt/>

Znajomość języków: portugalski, hiszpański, francuski i angielski.

15 Jeżeli przebywam w innym państwie, a dłużnik przebywa w danym państwie członkowskim:

15.1 Czy mogę złożyć wniosek bezpośrednio do takiego organu lub organizacji prywatnej w danym państwie członkowskim?

Pełniący funkcję organu centralnego na mocy wspomnianego rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. Dyrekcja Generalna ds. Wymiaru Sprawiedliwości udzieli niezbędnego wsparcia, jak opisano w odpowiedzi na pytanie 14.1.

Jeżeli wierzyciel alimentacyjny przebywa w innym państwie członkowskim i chce zwrócić się z wnioskiem o wszczęcie jednego z postępowań przewidzianych w rozporządzeniu, musi złożyć stosowny wniosek w organie centralnym wyznaczonym przez państwo członkowskie, w którym przebywa. Taki organ centralny z kolei przekazuje wniosek portugalskiemu organowi centralnemu, który odpowiada za dostarczenie go właściwemu sądowi krajowemu.

15.2 Jeżeli tak, w jaki sposób mogę skontaktować się z tym organem lub organizacją prywatną i jaką pomoc mogę uzyskać?

Jeżeli wnioskodawca przebywa w innym państwie członkowskim, powinien mieć możliwość nawiązania kontaktu z Dyrekcją Generalną ds. Wymiaru Sprawiedliwości za pośrednictwem organu centralnego państwa członkowskiego, w którym przebywa.

Organ centralny może udzielić pomocy opisanej poniżej.

Jeżeli chodzi o odzyskiwanie należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych przyznanych orzeczeniem wydanym w innym państwie członkowskim, w rozporządzeniu przewidziano trzy różne zbiory przepisów:

- (i) przepisy mające zastosowanie do orzeczeń wydanych w państwie członkowskim będącym stroną Protokołu haskiego z 2007 r. (Portugalia jest takim państwem);
- (ii) przepisy mające zastosowanie do orzeczeń wydanych w państwie członkowskim niebędącym stroną Protokołu haskiego z 2007 r.;
- (iii) przepisy mające zastosowanie do orzeczeń wydanych w dowolnym państwie członkowskim.

Orzeczenia, o których mowa w pkt (i):

- są uznawane w wezwanym państwie członkowskim bez możliwości sprzeciwienia się ich uznaniu;
- korzystają ze zniesienia *exequatur*; podlegają natychmiastowemu wykonaniu w wezwanym państwie członkowskim;
- zapewniają wierzycielowi alimentacyjnemu możliwość wszczęcia środków zapobiegawczych przewidzianych w ustawodawstwie wezwanego państwa członkowskiego.

Orzeczenia, o których mowa w pkt (ii):

- są uznawane w wezwanym państwie członkowskim, chyba że zostanie udowodnione istnienie dowolnej z podstaw odmowy uznania przewidzianych w rozporządzeniu;
- jeżeli orzeczenia są wykonalne w państwie członkowskim pochodzenia, wierzyciel alimentacyjny może wystąpić do sądu lub do właściwego organu wezwanego państwa członkowskiego o uznanie wykonalności takich orzeczeń zgodnie z procedurą przewidzianą w rozporządzeniu;
- uznanie wykonalności może odnosić się jedynie do części orzeczenia.

Orzeczenia, o których mowa w pkt (iii):

- mogą być wykonalne tymczasowo, jeżeli państwo członkowskie pochodzenia oświadczy, że ewentualne wniesienie środka zaskarżenia nie będzie wywierało skutku zawieszającego;
- jeżeli wierzyciel alimentacyjny powoła się na orzeczenie wydane w wezwanym państwie członkowskim, musi udowodnić jego autentyczność, wypełniając formularze i spełniając wymogi przewidziane w rozporządzeniu;
- w stosownych przypadkach wierzyciel alimentacyjny musi załączyć tłumaczenie orzeczenia;
- wykonanie wyroku odbywa się zgodnie z prawem wezwanego państwa członkowskiego;
- wezwane państwo członkowskie nie może w żadnym przypadku zmienić wyroku w części dotyczącej istoty sprawy;
- koszty poniesione w związku ze stosowaniem rozporządzenia nie mają pierwszeństwa przed należnościami z tytułu zaległych świadczeń alimentacyjnych.

W art. 56 rozporządzenia przedstawiono rodzaje postępowań, które są dostępne dla wierzycieli alimentacyjnych. W niektórych przypadkach postępowania takie dotyczą nie tylko orzeczeń wydanych w państwach członkowskich, ale również orzeczeń wydanych w państwach trzecich.

Wierzyciel alimentacyjny może w szczególności:

- wystąpić do państwa członkowskiego z wnioskiem o uznanie i stwierdzenie wykonalności orzeczenia wydanego w innym państwie;
- wytoczyć powództwo o przyznanie świadczeń alimentacyjnych w wezwanym państwie członkowskim;
- połączyć z takim postępowaniem wnioski o ustalenie ojcostwa;
- wytoczyć powództwo o przyznanie świadczeń alimentacyjnych w wezwanym państwie członkowskim, w przypadku gdy uzyskanie uznania lub wykonanie orzeczenia wydanego w innym państwie okaże się niemożliwe;
- wystąpić z wnioskiem o zmianę orzeczenia wydanego w wezwanym państwie członkowskim;
- wystąpić z wnioskiem o zmianę orzeczenia wydanego w państwie innym niż wezwane państwo członkowskie.

Powyższe postępowania są regulowane przepisami prawa i zasadami dotyczącymi ustalania właściwości obowiązującymi w wezwanym państwie członkowskim, chyba że rozporządzenie stanowi inaczej. W takich przypadkach wierzyciel alimentacyjny jest wspierany i reprezentowany przez organ centralny lub inny organ publiczny, podmiot lub osobę wyznaczoną przez wezwane państwo członkowskie.

16 Czy dane państwo członkowskie związane jest Protokołem haskim z 2007 r.?

Tak, Portugalia jest stroną Protokołu haskiego z 2007 r. W związku z tym do wyroków dotyczących świadczeń alimentacyjnych wydawanych w Portugalii zastosowanie mają następujące przepisy rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r.: Art. 8 i 13 oraz art. 17-22.

17 Jeżeli dane państwo członkowskie nie jest związane Protokołem haskim z 2007 r., jakie prawo ma zastosowanie do roszczenia alimentacyjnego zgodnie z przepisami międzynarodowego prawa prywatnego? Jakie są odpowiednie przepisy międzynarodowego prawa prywatnego?

Udzielenie odpowiedzi na to pytanie nie jest konieczne, ponieważ odpowiedź na poprzednie pytanie jest twierdząca.

18 Jakie są przepisy dotyczące dostępu do wymiaru sprawiedliwości w sprawach transgranicznych w UE zgodnie ze strukturą rozdziału V rozporządzenia w sprawie zobowiązań alimentacyjnych?

Portugalskie prawo krajowe – [ustawa nr 34/2004](#) – zawiera przepisy, które zapewniają pomoc prawną porównywalną z pomocą, o której mowa w rozdziale V rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r.

Jeżeli chodzi o osoby fizyczne, następujące osoby są uprawnione do pomocy prawnej, pod warunkiem że są w stanie udowodnić swoją trudną sytuację finansową:

- obywatele portugalscy i obywatele Unii Europejskiej;
- cudzoziemcy i bezpaństwowcy posiadający ważny dokument uprawniający ich do pobytu w państwie członkowskim Unii Europejskiej;
- cudzoziemcy, którzy nie posiadają ważnego zezwolenia na pobyt w państwie członkowskim Unii Europejskiej – jeżeli prawo obowiązujące w ich państwach pochodzenia przyznaje analogiczne prawo obywatelom portugalskim;
- osoby, których miejsce zamieszkania lub miejsce zwykłego pobytu znajdują się w państwie członkowskim Unii Europejskiej innym niż państwo członkowskie, w którym dana sprawa ma zostać rozpoznana (spory transgraniczne).

W ustawodawstwie krajowym przewiduje się następujące kryteria na potrzeby oceny, czy osoba fizyczna znajduje się w trudnej sytuacji finansowej:

- wnioskodawcy, których gospodarstwo domowe uzyskuje dochód istotny do celów przyznania pomocy prawnej na poziomie równym trzem czwartym wartości wskaźnika pomocy społecznej lub niższy, nie są w stanie ponieść żadnych kosztów procesowych i powinni również korzystać ze wsparcia w postaci wyznaczenia komornika oraz nieodpłatnych konsultacji prawnych;
- wnioskodawcy, których gospodarstwo domowe uzyskuje dochód istotny do celów przyznania pomocy prawnej na poziomie wyższym niż trzy czwarte wartości wskaźnika pomocy społecznej lub na poziomie nie wyższym niż 2,5-krotność wskaźnika pomocy społecznej, są w stanie ponieść koszty pomocy prawnej, jeżeli wymagana jest przedpłata, ale nie są w stanie niezwłocznie pokryć kosztów postępowania, dlatego też korzystają z pomocy prawnej w formie rozłożenia płatności na raty oraz wyznaczenia komornika;
- wnioskodawcy, których gospodarstwo domowe uzyskuje dochód istotny do celów przyznania pomocy prawnej na poziomie wyższym niż 2,5-krotność wskaźnika pomocy społecznej, nie są uznawani za znajdujących się w trudnej sytuacji finansowej;
- dochód istotny do celów przyznania pomocy prawnej jest kwotą wynikającą z różnicy między pełną kwotą dochodu gospodarstwa domowego netto a kwotą potrącenia tytułem kosztów pomocy prawnej (kryteria obliczania tych kwot są określone w obowiązujących przepisach);
- osoby zamieszkujące w tym samym gospodarstwie domowym z osobą ubiegającą się o przyznanie pomocy prawnej uznaje się za członków tego samego gospodarstwa domowego;
- jeżeli wnioskodawca lub dowolny członek jego gospodarstwa domowego dysponuje oszczędnościami zdeponowanymi na rachunkach bankowych i papierami wartościowymi dopuszczonymi do obrotu na rynku regulowanym, których wartość przekracza 24-krotność wskaźnika pomocy społecznej, uznaje się, że taki wnioskodawca nie znajduje się w trudnej sytuacji finansowej, niezależnie od poziomu dochodu gospodarstwa domowego istotnego do celów przyznania pomocy prawnej;
- wnioskodawca może, w wyjątkowych i należycie uzasadnionych przypadkach, wystąpić z wnioskiem o to, aby przy ocenie służącej ustaleniu, czy znajduje się on w trudnej sytuacji finansowej, wzięto pod uwagę wyłącznie jego dochód, składniki majątku i bieżące wydatki lub dochód, składniki majątku i bieżące wydatki niektórych członków jego gospodarstwa domowego;
- w przypadku sporu z udziałem jednego członka lub większej liczby członków gospodarstwa domowego przy ocenie służącej ustaleniu, czy wnioskodawca znajduje się w trudnej sytuacji finansowej, bierze się pod uwagę wyłącznie dochód, składniki majątku i bieżące wydatki wnioskodawcy lub wnioskodawcy i niektórych członków jego gospodarstwa domowego, jeżeli złożono stosowny wniosek w tym zakresie;
- jeżeli w określonym przypadku dyrektor służb zabezpieczenia społecznego odpowiedzialny za podjęcie decyzji w sprawie przyznania pomocy prawnej uzna, że zastosowanie kryteriów przedstawionych w poprzednich punktach doprowadziłoby do rażącego naruszenia prawa dostępu do wymiaru

sprawiedliwości i sądów, wówczas może wydać postanowienie z uzasadnieniem, podejmując odmienną decyzję od tej, która wynikałaby z zastosowania wyżej wymienionych kryteriów.

Dzięki poradzie prawnej strona może skonsultować się z adwokatem w celu uzyskania informacji formalnych na temat danego sporu przed wytoczeniem lub zakwestionowaniem powództwa w sądzie.

Z kolei pomoc prawna może przybrać następującą formę:

- zwolnienia z opłat sądowych i innych kosztów związanych z postępowaniem;
- rozłożenia płatności opłat sądowych i innych kosztów związanych z postępowaniem na raty;
- wyznaczenia pełnomocnika procesowego i pokrycia jego honorarium;
- wyznaczenia pełnomocnika procesowego i rozłożenia spłaty jego honorarium na raty.
- wyznaczenia komornika do celów realizacji środków egzekucyjnych (na przykład zajęcia).

Pomoc prawna obejmuje szczególnie koszty wynikające z transgranicznego charakteru sporu.

Dlatego też w przypadku wniosku o pomoc prawną złożonego przez obywatela innego państwa członkowskiego w odniesieniu do powództwa podlegającego jurysdykcji sądów portugalskich, pomoc prawna obejmuje koszty tłumaczenia pisemnego i ustnego oraz koszty podróży osób, które mają stawić się przed sądem, jeżeli ich obecność jest wymagana lub jeżeli sąd uzna, że nie można ich przesłuchać w inny sposób.

W przypadku wniosku o pomoc prawną złożonego przez obywatela portugalskiego w celu wszczęcia powództwa podlegającego jurysdykcji sądów innego państwa członkowskiego pomoc prawna obejmuje wsparcie do chwili wszczęcia postępowania w innym państwie członkowskim oraz pokrycie kosztów tłumaczenia wniosków i innych dokumentów.

Jeżeli beneficjent pomocy prawnej przegra sprawę, stosuje się taki sam system zwrotu płatności zaliczkowych i kosztów poniesionych przez stronę wygrywającą jak w przypadku wszystkich przedstawionych powyżej kategorii beneficjentów indywidualnych, nie różnicując takich beneficjentów.

Prawo krajowe zawiera jednak przepisy, które przewidują pomoc prawną w zakresie mniejszym niż pomoc przewidziana w rozdziale V rozporządzenia, dlatego też musi ona zostać uzupełniona.

W sprawach krajowych małoletni są zwolnieni z opłat w przypadku gdy są reprezentowani przez prokuratora lub przez adwokata wyznaczonego przez sąd.

Małoletni lub ich przedstawiciele ustawowi są również zwolnieni z kosztów w przypadku apelacji od orzeczeń dotyczących przyznania, zmiany wysokości lub uchylenia świadczeń alimentacyjnych wydanych w postępowaniu przed sądem dla nieletnich.

Strony w przypadku postępowania przed sądem dla nieletnich i powództwa o ustalenie statusu osoby są zwolnione z obowiązku wcześniejszego uiszczenia opłat sądowych. Zgodnie z ustawodawstwem krajowym pełnoletność osiąga się z chwilą ukończenia 18. roku życia.

Wcześniejszego uiszczenia opłat sądowych nie można jednak zażądać w przypadku postępowania wszczętego w sądzie portugalskim, do którego mają zastosowanie przepisy rozporządzenia. Sytuacja taka ma miejsce niezależnie od tego, czy postępowanie dotyczy osób małoletnich czy dorosłych, niezależnie od formy postępowania i od tego, czy wniosek o przyznanie świadczeń alimentacyjnych pokrywa się z wnioskiem o ustalenie statusu osób (art. 44 rozporządzenia).

W takim postępowaniu, jeżeli powodowi nie przysługuje pomoc prawna ani bezpłatne postępowanie, uiszczenia opłaty sądowej można zażądać dopiero po zakończeniu postępowania. Ponadto postępowanie, o którym mowa w art. 56 rozporządzenia i które dotyczy spoczywającego na rodzicach obowiązku wypłaty świadczeń alimentacyjnych na rzecz dziecka poniżej 21. roku życia (art. 46 rozporządzenia), musi być całkowicie bezpłatne.

Przywołane przepisy rozporządzenia mają bezpośrednie zastosowanie oraz rozszerzają, w wymiarze krajowym, zakres pomocy prawnej przewidzianej w ustawodawstwie krajowym.

19 Jakie środki przyjęło dane państwo członkowskie w celu zapewnienia wykonywania zadań opisanych w art. 51 rozporządzenia w sprawie świadczeń alimentacyjnych?

Zgodnie z przywołanym wcześniej art. 51 rozporządzenia Rady (WE) nr 4/2009 z dnia 18 grudnia 2008 r. Dyrekcja Generalna ds. Wymiaru Sprawiedliwości, pełniąca funkcję portugalskiego organu centralnego, zapewnia wsparcie w postępowaniach, o których mowa w tym rozporządzeniu, i podejmuje wszelkie odpowiednie działania w tym zakresie.

Do jej obowiązków należy w szczególności:

- przekazywanie i przyjmowanie takich wniosków;
- wszczynanie postępowania lub ułatwianie wszczęcia postępowania przed właściwym sądem;
- w stosownych przypadkach przyznawanie lub ułatwianie przyznania pomocy prawnej;
- udzielanie pomocy w ustalaniu miejsca pobytu dłużnika;
- udzielanie pomocy w uzyskaniu stosownych informacji o dochodach i majątku dłużnika;
- zachęcanie do polubownych rozwiązań, w odpowiednich przypadkach przy zastosowaniu mediacji, postępowania pojednawczego lub podobnych postępowań, aby doprowadzić do dobrowolnej zapłaty świadczeń alimentacyjnych;
- ułatwianie toczących się postępowań egzekucyjnych dotyczących świadczeń alimentacyjnych, w tym świadczeń zaległych;
- ułatwianie pobrania i szybkiego przekazania alimentów;
- ułatwianie uzyskania dokumentacji lub innych dowodów;
- udzielanie pomocy w ustaleniu ojcostwa, gdy jest to konieczne do odzyskania należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych;
- wszczynanie lub ułatwianie wszczęcia postępowania w celu przyjęcia wszelkich koniecznych środków tymczasowych mających na celu zapewnienie skutecznego odzyskania należności z tytułu zobowiązań alimentacyjnych w zakresie rozpatrywanego wniosku;
- ułatwianie doręczenia dokumentów.

Aby osiągnąć te cele, Dyrekcja Generalna ds. Wymiaru Sprawiedliwości jako organ centralny państwa portugalskiego podjęła następujące działania:

- zwiększenie liczby personelu prawnego i administracyjnego odpowiedzialnego za przyjmowanie i przekazywanie orzeczeń wydanych na mocy rozporządzenia;
- zapewnienie możliwości skorzystania z usług mediatora rodzinnego;
- stworzenie na swojej stronie internetowej specjalnej sekcji poświęconej w całości międzynarodowej współpracy sądowej w sprawach cywilnych i handlowych, na której można znaleźć informacje na temat zobowiązań alimentacyjnych oraz wytyczne dotyczące dokumentów i formularzy niezbędnych do wszczęcia postępowań ustanowionych w rozporządzeniu, a także do wypełnienia standardowego formularza określającego kwotę zaległości;
- przekazywanie wniosku o pomoc prawną właściwym organom ustanowionym w tym celu na stosowny wniosek;
- przekazywanie wniosków właściwym sądom krajowym;
- tłumaczenie dokumentów niezbędnych do wytoczenia powództwa, w przypadku gdy Portugalia jest państwem wezwanym;
- zwracanie się do policji, organów administracji i organów podatkowych, a także do służb imigracyjnych i kontroli granic o przekazanie informacji i dowodów pozwalających ustalić miejsce pobytu dłużnika alimentacyjnego i lokalizację jego majątku;
- jeżeli chodzi o postępowanie pojednawcze, w przypadku gdy dłużnik alimentacyjny otrzymuje wezwanie do stawienia się przed organem centralnym lub do skontaktowania się z tym organem, zostanie on poinformowany o możliwości złożenia wniosku o ustalenie, zmianę wysokości lub odzyskanie świadczeń alimentacyjnych oraz zostanie mu umożliwione zapoznanie się z możliwymi scenariuszami rozwoju sytuacji, w szczególności tymi, które są najbardziej korzystne dla obydwu stron, tak aby zachęcić go do dobrowolnego dokonania płatności.

Uwaga

Informacje przedstawione w tym opracowaniu nie są wiążące dla punktu kontaktowego, sądów ani innych podmiotów i organów. Należy również zapoznać się z treścią obowiązujących aktów prawnych. Akty te są regularnie aktualizowane i są przedmiotem ewoluującej wykładni w orzecznictwie.

Ta strona jest częścią portalu [Twoja Europa](#).

Państwa [opinia](#) na temat przydatności przedstawionych informacji jest dla nas ważna.

Ostatnia aktualizacja: 16/01/2024

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.